

SAGOBERÄTTANDET I FÖRSKOLAN

HUR SAGAN KAN ANVÄNDAS I
FÖRSKOLANS VERKSAMHET FÖR
ATT SYNLIGGÖRA SAMT STÄRKA
BARN I SIN SPRÅKUTVECKLING

Grundnivå

Pedagogiskt arbete

Jeanette Ahlstedt

2019-FÖRSK-G144

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrke för pedagogiskt verksamma 11FÖ16h, 210 p

Svensk titel: Sagoberättandet i förskolan. Hur sagan kan användas i förskolans verksamhet för att synliggöra samt stärka barn i sin språkutveckling

Engelsk titel: Storytelling in preschool. How stories can be used in preschool activities to improve and strengthen a child's language development

Utgivningsår: Vt: 2019

Författare: Jeanette Ahlstedt

Handledare: Kristina Bartley

Examinator: Anita Eriksson

Nyckelord: Saga, språkutveckling, förskola, barn, förskollärare

Sammanfattning

Bakgrund

Studien belyser vikten av förskollärarnas betydelsefulla roll i förskolans verksamhet att ge barn förutsättningar att ta del av sagoberättande samt möjliggöra för barn att möta litteratur på varierande sätt. Det ingår i förskolans uppdrag att stödja barns språklärande för att i framtiden ta del av samhället som är uppbyggt av kommunikationsformer som tecken, symboler, skrift samt bilder. Sagoberättandet är ett sätt att förmedla språk samt inspirera till fantasi där barnen kan få med sig budskap, begrepp samt värderingar i sitt livslånga lärande.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare som arbetar med barn ett-tre år beskriver och motiverar sitt arbetssätt med sagor för att utveckla barnens språk.

Metod

Den valda metoden för arbetet är en kvalitativ metod med semistruktuerad intervju där urvals-personerna består av sju verksamma förskollärare.

Resultat

Samtliga förskollärare betonar vikten av att barn ska ges möjlighet att ta del av litteratur samt muntligt sagoberättande i förskolans verksamhet för att främja språket. Majoriteten av förskollärarna arbetar med sagoberättande som ett prioriterat mål i verksamheten och med ett tydligt syfte att barn ska ges möjlighet att utveckla sin språkförståelse, locka till läslust, fånga barnens intresse, ge mening åt barnens upplevelser genom fantasi, skapa engagemang samt vara gruppstärkande. Flertalet av förskollärarna synliggör språklärandet genom pedagogisk dokumentation.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte.....	2
1.2	Frågeställningar	2
1.3	Begreppsdefinition.....	2
1.4	Saga	2
1.5	Språk.....	2
2	Bakgrund.....	3
2.1	Sagens/läsningens betydelse från dåtid till nutid.....	4
2.2	Sagoberättandet som verktyg för språkutveckling	4
2.3	Förskollärares användning av sagobilden som ett språkverktyg	5
2.4	Förskollärarens användning av sagan i socialt samspel i ett språkutvecklande syfte .	6
2.5	Språkets byggstenar	8
3	Teoretisk ram	8
3.1	Det sociokulturella perspektivet utifrån Vygotskij.....	9
3.2	Vygotskijs tankar om språk	9
3.3	Appropriering och den närmaste utvecklingszonen.....	10
3.4	Scaffolding.....	10
3.5	Mediering.....	11
3.6	Vygotskijs tankar om fantasi	11
4	Metod	12
4.1	Vetenskapsteoretisk utgångspunkt	12
4.2	Val av kvalitativ forskningsmetod.....	12
4.3	Urval	13
4.4	Genomförande	14
4.5	De forskningsetiska principerna	15
4.6	Tillförlitlighet och trovärdighet	16
4.7	Analys/bearbetning	17
5	Resultat	18
5.1	Förskollärares syn på sitt uppdrag genom att motivera samt väcka barnens nyfikenhet och läslust genom sagoberättande	18
5.2	Hur förskolläraren använder sagoberättandet för att stimulera yngre barns språkutveckling.....	20
5.3	Förskollärarnas metoder samt strategier att väcka nyfikenhet för sagoberättandet...	22

5.4	Förskollärarnas användning av sagobilden samt artefakten i ett språkutvecklande syfte	24
5.5	Förskollärarnas arbetssätt att synliggöra språklärandet genom sagoberättandet	26
6	Diskussion.....	27
6.1	Resultatdiskussion	27
6.1.1	Förskollärarnas syn på sitt uppdrag genom att motivera och väcka barnens nyfikenhet samt läslust genom sagoberättandet.....	27
6.1.2	Hur förskollärare använder sagoberättandet för att stimulera yngre barns språkutveckling?	28
6.1.3	Förskollärarnas metoder samt strategier att väcka nyfikenhet för sagoberättandet	28
6.1.4	Förskollärares användning av sagobilden samt artefakten i ett språkutvecklande syfte	29
6.1.5	Förskollärarnas arbetssätt att synliggöra lärandet som sker genom sagoberättandet.	31
6.2	Metoddiskussion.....	32
6.3	Didaktiska konsekvenser	33
6.4	Förslag till vidare forskning	33
7	Referenser	
	Bilaga 1.	
	Bilaga 2	
	Bilaga 3	

1 Inledning

Denna uppsats handlar om hur förskollärare arbetar med sagan/barnboken i olika sammanhang för att synliggöra lärandet samt utveckla språket hos barn ett till tre år. Ämnesområdet är pedagogiskt relevantt att studera då språk är en förutsättning för kommunikation samt framtida läs- och skrivutveckling. Språk innehåller inte bara tal och skriftspråk utan innefattar andra sätt att förmedla sig som kroppsrörelser och teckensystem (multimodalt) (Skolverket 2018, s. 1). Språkande är ett socialt fenomen för att förmedla sig med andra människor samt förstå sin omvärld då samhället och mänskligheten är uppbyggt av olika teckensystem som inkluderar människans sinnen som syn, hörsel, smak, känslor samt symboler. Det ingår i förskolans uppdrag att skapa förutsättningar och möjligheter till ett livslångt lärande i meningsfulla sammanhang så barnen kan bli en del i ett demokratiskt samhälle. Det svenska samhällets globalisering ställer högre krav på mänskligheten för att bli en del av en demokratisk kulturell gemenskap (Lpfö 2018, s.5). Förskolan ger barn förutsättningar och möjligheter i undervisningen att lära sig reflektera, tänka, samt kommunicera och bli bekanta med symboler samt skriftspråk (Lpfö 2018, s.8). Den nya reviderade Läroplanen för förskolan lyfter undervisning kontra lek som en central del i förskolans utbildning. Barn lär via leken då barnen ges möjligheter att imitera andra, fantisera samt bearbeta sina upplevelser (Lpfö 2018, s.8). Barn behöver förutsättningar i förskolans kontext att utveckla sitt språk genom en inspirerande miljö, högläsning, samtala om och lyssna till berättelser samt att pedagoger uppmuntrar och tar tillvara på barns nyfikenhet (Lpfö 18, 2018, s.8).

I tidigare forskning framkommer att sagoläsning är en viktig del i svensk förskola som stöd för barnens språkutveckling och fantasi (Björklund, Nilsen & Pramling 2016, s.4). Sagan i berättarform inspirerar och kan anpassas till den som lyssnar. Forskning belyser vikten av att lärarstudenter ska få fördjupad kompetens hur utveckling kan ske i läsande samt skrivande. Det gäller att börja med de allra minsta barnen på förskolan (Björklund 2008, s.15). Sagor och berättande är ett sätt för barnen att få fördjupad kompetens i hur barns utveckling i läsande och skrivande kan ske. Sagans innehåll ger förutsättningar för barn att utveckla förståelse för begrepp och språk då en närvarande pedagog stödjer barnen att utveckla komponenter av ord samt språkljudet som är grundläggande för att skapa en förståelse för ordets innebörd. Detta har betydelse för barns framtida läs- och skrivinläring (Lindö 1994, s. 52). Sagan och berättandet är en process som hjälper barnen att bygga broar mellan fantasi och verklighet. När barn får lyssna på sagor och berättande är det ett steg för barn att få utveckla sin språkutveckling och fantasi, känna igen sig i sin erfarenhetsvärld samt få stimulans för sin kognitiva förmåga. Att leva sig in i en föreställningsvärld (fantasi) är ett sätt för barn att få en uppfattning av världen som inte upplevs genom de fem sinnena syn, lukt, smak, hörsel och känsel. Sagan fascinerar då den är en blandning mellan den riktiga världen och en låtsasvärld.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare som arbetar med barn ett till tre år beskriver och motiverar sitt arbetssätt med sagor för att utveckla barnens språk.

1.2 Frågeställningar

- Hur motiverar och använder förskollärare sagor i förskolans verksamhet för att stimulera yngre barns språkutveckling?
- Vilka uttrycksmedel använder förskollärare för att fånga barnens intresse för sagoberättandet?
- Hur arbetar förskollärare för att synliggöra lärandet som sker i sagoberättandet/barnboken?

1.3 Begreppsdefinition

Här nedan definieras ett antal begrepp som är relevanta för denna uppsats. Begreppen är saga och språk och det senare innefattar både det verbala- och icke verbala språket.

1.4 Saga

En saga är en berättelse som sker i samspel mellan den som berättar samt åhörare (Öhman 2013, s.150).

1.5 Språk

Språk innefattar olika sätt att uttrycka sig för kommunikation med andra samt att förstå sin omvärld (Wedin 2011, s.17). Ett verbalt språk innefattar grammatik samt konkreta ord. Ett ickeverbalt språk innefattar kroppsspråk, mimik, gester, ansiktsuttryck samt tecken (Wedin 2011, s.17).

2 Bakgrund

Detta kapitel tar upp tidigare forskning i relation till mitt ämnesområde hur förskollärare beskriver och motiverar sitt arbetssätt med sagor för att utveckla barns språk. Tidigare betraktade man det som skolans uppdrag att stimulera barns engagemang för att utveckla språk men genom en politisk satsning har intresset ökat för att införa litteracitet i förskolan då barns fascination och nyfikenhet väcks av sociala meningsfulla sammanhang som sagoberättande (Björklund 2008, s.18). Björklund (2008, s.29) utgår ifrån sin forskning att undersöka hur förskolans yngre barn kan erövra litteracitet i en social, kulturell samt historisk kontext utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Studien utfördes på en aktuell förskola på en avdelning där förskolans yngre barn vistades. Metoden som använts är deltagande observation under längre tid (Björklund 2008, s.72). Björklund (2008, s.18) belyser att det finns ett externt intresse utifrån det växande forskningsfältet kring läsande och skrivande att föra in begreppet litteracitet för förskolans yngre barn. Samhällets uppbyggnad grundar sig i texter samt symboler och det är en demokratisk rätt att ge barn förutsättningar från förskolans tidigare år att få möta text samt symboler genom sagor och barnböcker för att så småningom lära sig läsa och skriva och därmed verka i samhället (Björklund 2008, s.18). Utifrån Björklund (2008, s.92) framkom att barns berättande tas tillvara i förskolans kontext genom att pedagogerna uppmuntrar barn till inflytande, delaktighet och samspel i det fria berättandet. Sagoberättandet med stöd av artefakt framskrider utifrån studien är ett sätt för barnen att återberätta sagan i samspel med kamrater (Björklund 2008, s.112). Sagan har ett budskap om hur människan ska förhålla sig till världen (Lindö 2005, s.33). Sagan som grund ger barn förutsättningar att med ökad inlevelseförmåga utveckla en förståelse för begrepp samt språk då pedagogen stödjer barnen att förbättra sina uttalanden vilket leder till inläring av nya ord (Lindö 1994, s.52). Om pedagogen berättar sagan eller läser boken med inlevelse skapar det en förundran hos barn där de kan gå in i en fiktiv värld där de själva skapar meningsfullhet utifrån hur de på olika sätt upplever sagans handling. Björklund (2008, s.149) betonar att sagoberättandet har en struktur där berättandet i likhet med leken kan anpassas efter det åhöraren tar till sig av berättelsen. Det resulterar i en trygghet då barnet kan ta till sig de delar av sagan som passar barnet som individ (Öhman 2013, s.152).

Simonsson (2004, s.17) har i likhet med Björklund (2008) bedrivit forskning ute i förskolans verksamhet med metodvalet deltagande observation. Undersökningens syfte skiljer sig från Björklunds (2008) då hon valt att undersöka barns bilderboksanvändande i förskolan som en process av sociala samt kulturella sammanhang (Simonsson 2004, s.17). Simonsson (2004, s.66-67) beskriver att valet av teoretiskt perspektiv i studien utgår ifrån barndomssociologin samt positioneringsteorin som beskriver ett verktyg att få syn på hur barn agerar i sociala sammanhang med bilderboken som subjekt vilket åskådliggör barnens varierande aktiviteter kring bilderböcker. Resultatredovisningen beskriver bilderboken som ett verktyg för barns språkutveckling, språkförståelse, fördjupa sitt ordförråd samt som en kulturell kontext (Simonsson 2004, s.99).

2.1 Sagans/läsningens betydelse från dåtid till nutid

Sagoberättandet har samlat människor i generationer vilket medfört att berättartraditionen blivit betydelsefull i förskolans verksamhet både genom muntligt berättande samt högläsning (Simonsson 2004, s.15). Öhman (2013, s.152) belyser vikten av sagans likhet med lek där sagosignaler och leksignaler är av liknande struktur. Leken har en speciell struktur med turtagande, kommunikation, samspel, ljudeffekter, mimik i likhet med sagan där sagans struktur samt berättelse är föränderlig med ett ömsesidigt samspel samt turtagande mellan berättare och åhörare (Öhman 2013, s.152).

Ett förlag från den svenska Lärartidningen gav ut en serie sagoböcker som var för både ungdomar och barn. 1933 skapades en rörelse som kallades sagostunds rörelsen där både sång, teater, sagostunder skedde i utbildningssyfte. Sagan i undervisningssyfte lever kvar än idag men med ett varierat innehåll (Lindö 1994, s.17).

Friedrich Fröbel var en tysk pedagog som sägs ha satt sin prägel på svenska förskolan. Fröbel betonade lekens betydelse för utveckling och lärande. Hans teorier gestaltar förskolans pedagogiska verksamhet än idag. Han skrev en bok till familjer vid namn *Mutte und koselider morder* och barnvisor som innehöll texter och sånger skrivna på vers med syfte att i första hand användas i hemmen. Denna bok skrev han då han betraktade de klassiska folksagorna som språkligt svåra för de allra minsta barnen. Frøbels lekpedagogik med rimmade texter och verser genererade en ny metod för barns läsande i pedagogiken (Simonsson 2004, s.38). Den har i sin tur påverkat betydelsen av läsning och berättande i förskolan (Björklund 2008, s.24).

Simonsson (2004, s.15) belyser vikten av att berättandet har en gammal sedvänja att föra samman människor. Detta har därmed skapat en tradition i förskolans verksamhet som både högläsning och muntligt berättande som en viktig del i pedagogiken. Systrarna Maria och Ellen Moberg var två pedagoger från Sverige som skapade verksamheten kindergartan 1899 i Norrköping med inspiration från Frøbels tänkesätt (Simonsson 2004, s.38). Systrarna Moberg var kreativa inom förskolepedagogiken och sagor och sånger var en bestående del i kindergartans verksamhet. Systrarna Mobergs tänkesätt i pedagogiken har satt sin prägel på efterföljande tiders pedagogik i förskolan (Simonsson 2004, s.40).

2.2 Sagoberättandet som verktyg för språkutveckling

Sagoberättande stimulerar barns språk och sätt att kommunicera. (Björklund 2008, s.16) betonar i sin forskning att barn kommunicerar på olika sätt, både genom verbalt samt icke verbalt språk, genom samspel samt att det är en väsentlig början för barnet att erövra läs- och skrivkunskaper. Det är därför av stor betydelse att blivande lärare utvecklar kunskap om läsande och skrivande samt hur små barn erövrar språket (Björklund 2008, s.15). De ord som barn associerar med sagoberättandet påträffas många gånger i barns eget berättande utifrån en sagobok eller i leken (Björklund 2008, s.199). Svensson (2009, s.1) har bedrivit en undersökning som riktar sig till blivande lärare som under sin verksamhetsförlagda utbildning i för-

skola samt förskoleklass observerat den bokläsning som förekommit ute i verksamheterna. Genom att uppmärksamma förekomsten samt varierande metoder av högläsning i förskola/ förskoleklass har studenterna studerat hur barnen tagit del av högläsningen i smågrupper eller helgrupp (Svensson 2009, s.5). Det empiriska materialet består av 384 enkäter som blivande lärare noterat. I resultatet framgick att flertalet studenter upplevde daglig läsning för barnen ute i verksamheterna men det förekom verksamheter utan högläsning alls i både förskola samt förskoleklass (Svensson 2009, s.1).

Små barn skapar en text genom att det som vi vuxna anser ser ut som streck har en medveten tanke hos det lilla barnet utifrån deras upplevelse och känslor. Det som ser ut som kladd ur en vuxen människas perspektiv är en genomtänkt process utifrån barnets tankevärld som är en början till läs- och skrivutveckling (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s.107).

Björklund betonar att tidigare forskningsfält främst fokuserat på språkutveckling bland yngre barn men belyser vikten av att barn får möta begreppet litteracitet som inkluderar läsande, skrivande, tecken samt symboler. Detta stämmer överens med mitt syfte samt min frågeställning där jag valt att ta reda på hur förskollärare arbetar i förskolans verksamhet med barn ett-tre år för att utveckla språket genom sagan. Björklund (2008, s.15) beskriver att samhället idag är uppbyggt av en mångfald av kommunikationsformer som skrift, tecken och bilder.

Innebörden av det pedagogiska arbetet bör ske på ett medvetet, lustfyllt sätt med olika uttrycksmedel för att utveckla lärandet av språk från tidig ålder (Björklund 2008, s.15). Dahlbeck & Westlund (2018, s.94) belyser vikten av att leken, berättandet samt lyssnandet är en grundläggande del i att i framtiden lära sig läsa och skriva.

Björklund, Nilsen & Pramling (2016, s.3) beskriver värdet av att fantasi samt kreativitet är framträdande processer i människans utveckling där symboler samt artefakter är ett skapande hjälpmedel tillsammans med upplevelser att utveckla fantasin samt språket. Björklund, Nilsen & Pramling (2016, s.1) framhåller i sin forskning syftet att undersöka hur förskolebarn resonerar när de själva konstruerar en berättelse med sagostruktur utifrån ett förutbestämt tema. Studien riktar fokus på äldre förskolebarn med teoretisk förankring i Vygotskijs sociokulturella perspektiv (Björklund, Nilsen & Pramling 2016, s.16). Sammanfattningsvis resulterade studien i att barnen beskrev de bilder utifrån sina teckningar de skapat i stället för att fokusera på sagoberättandet. Barnens berättande samt teckningar speglade barnens erfarenhetsvärld.

2.3 Förskollärares användning av sagobilden som ett språkverktyg

Björklund (2008, s.28) belyser bildernas visuella betydelse från barnboken/sagan då barn börjar berätta om bilder innan de skiftar till att läsa ord (Björklund 2008, s.19). Björklund (2008, s.28) uttrycker i likhet med Simonsson (2004, s.60) artefaktens samt bildens betydelse utifrån bilderboken för att utveckla språket. Det ger barnen förutsättningar till att konkret utveckla en förståelse mellan symbol samt ord. Sagan i berättarform sker i ett kommunikativt möte mellan sändare och mottagare i motsats till barnboken som innehåller konkreta handlingar. Simonsson (2004, s.60) belyser vikten av att bilden i barnboken är ett komplement till

texten, men att den får en mening först när mottagaren kopplar samman berättandet med sin visuella erfarenhetsvärld. Rhedin (2001, s.131) menar att äldre förskolebarn genom att ha förståelse för symboliska representationer kan förstå berättelsen och göra den synbar i sin fantasi. Rhedin (2001, s.12) ställer sig frågan som rör betydelsen av begreppet bilderbok, om den uppfattas som ett estetiskt verk eller en gestaltande konst. Bilderboken som gestaltande konst menar Rhedin (2001 ss.12-13) berättar, levandegör, underhåller samt gestaltar något. Bilderboken som ett estetiskt verk beskriver (Rhedin 2001, s.13) som en dynamisk förbindelse mellan text och bild som experimenterar med form samt stil vilket kan beskrivas som svårtolkat att förmedla till barn. (Rhedin 2001, s.13) belyser i likhet med Björklund (2008, s.28) att konstruktionen av utgångspunkten bilder i berättandet ger barn förutsättningar till underhållning, lek samt föreställa sig berättelsen i sitt inre. Rhedin (2001, s.22) beskriver sitt sökande efter bilderboksbegrepp utifrån ett historiskt perspektiv där standardverk från skandinaviska, språkområden varit utgångspunkten. Rhedin (2001, s.210) framhåller vikten av att bild samt text bör kopplas samman i en växelverkan med bilden som utgångspunkt vilket underlättar för mindre barn att ta till sig berättelsen samt förstå innehållet.

2.4 Förskollärarens användning av sagan i socialt samspel i ett språkutvecklande syfte

Med sagan som utgångspunkt framhåller (Lindö 1994, s.52) vikten av samspel och kommunikation för att utveckla förståelse för begrepp samt språk där pedagogen förstärker berättandet genom att gradvis bättra på barnens uttalanden. Björklund, Nilsen & Pramling (2016, s.3) betonar betydelsen av samspel och medverkan i sagan/berättelsen för att få en uppfattning om sammanhang som därmed ger förutsättningar för barn att utveckla sin kreativa förmåga samt sin egen förmåga att förmedla berättelsen/sagan. Dahlbeck & Westlind (2018, s.93) beskriver att värdet av symboler, ord samt föremål får en funktion först när det sker i meningsfulla sociala sammanhang. När barn utvecklar ett språk är det inte bara att lära sig prata, läsa och skriva utan det är av betydelse att pedagogen strukturerar och planerar sagostunden/bokläsningen så förutsättningar skapas att förstå sammanhang, att minnas, sätta abstrakta grundbegrepp i sagens struktur samt ge barn premisser att bearbeta samt utforska (Björklund, Nilsen & Pramling 2016, s.5). Sagor kan berättas på olika sätt, genom böcker, berättande, bilder, sagopåsar samt estetiska uttrycksformer. Bruce & Riddersporre (2016, s.169) belyser vikten av att barn lär språk genom att leka med språket. Det lilla barnet erövrar språk genom språk där samtalet och berättandet bygger upp barns sätt att förstå och använda språket i en kulturell kontext (Bruce & Riddersporre 2014, s. 59).

Svensk förskola har en kultur att ta tillvara på barns erfarenheter som visualiserar i nya erfarenheter där barn får använda en mångfald av uttrycksätt att utveckla sin kreativitet. Sagan är ett sätt i svensk förskola att väva samman kultur och berätta kontinuerliga historier i olika sammanhang (Björklund, Nilsen & Pramling 2016, s.15). Sagoberättande samt bokläsning som sker i kommunikation med andra medför att barn ingår i en dialektisk process. Att utveckla ett dialektiskt tänkande handlar om att kunna urskilja något som händer och sätta det i

proportion till olika sammanhang samt visualisera motsatser och förstå relationer och samband i sin omvärld (Björklund, Nilsen & Pramling, 2016, s.3). Moss (2016, s.50) framhåller vikten av att barn som haft positiva erfarenheter av läsning samt litteratur före ett-års ålder utvecklar ett större intresse för läsning, böcker samt sagostunder i högre åldrar. Detta lyfter hon genom en långtidsstudie med syftet att studera hur föräldraengagemang genom läsning samt sagoberättande påverkar barns nyfikenhet, intresse samt läskunnighet i förskolan. Forskningen är tagen från National center for Education Statistics där urvalet i undersökningen utgick från 550 barn i åldern två samt fyra år. Moss (2016, s.279) belyser vikten av att sagoberättande med fördel kan förmedlas till barn genom varierande tekniker för att skapa engagemang utifrån barnens erfarenheter, uppfattningar samt kunskaper vilket främjar barns språk samt senare läsutveckling.

För att barn senare i livet ska utveckla sin läs- och skrivförmåga samt utveckla ett kommunicerande talspråk krävs förkunskaper att skapa en förståelse för komponenter samt det språkljud som ordet är uppbyggt av, för att få en uppfattning av ordets innebörd (Lindö 1994, s.52).

Svensson (2009, s.3) belyser litteracitet som en mångfald av att lära sig tolka och ha förståelse för olika budskap vilket barn kan få genom sagans värld då sagor och böcker förmedlar saker. Det har också innebörden av att dra logiska slutsatser, utveckla sitt kritiska tänkande och innebär inte bara att kunna läsa och skriva då barn använder olika uttrycksformer och kommunicerar både genom verbalt språk, gester, mimik samt kroppsspråk.

Björklund (2008, s.33) belyser i likhet med Svensson (2009, s.3) vikten av barns olika sätt att kommunicera genom verbalt språk, gester samt miner och när en vuxen människa läser eller berättar en saga så fortsätter ofta barn att berätta där pedagogen slutade. Barn tar ofta efter berättarens uttryck och gör om den till sin egen berättelse. Detta kan leda till en fortsatt berättelse av sagan då den kan ge uttryck för lek, fantasi samt kreativitet med olika artefakter tillsammans med andra. Texten i en berättelse följer en logisk ordning och uttrycks med ett verbalt språk medan bilden tolkas i lyssnarens föreställningsvärld.

Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius (2017, s.40-41) framhåller vikten av att semantiken som handlar om ordens betydelse är grundläggande för det lilla barnet att få en förståelse av innehållet i sagoberättandet och därmed sätta det i proportion till sammanhang. Pragmatik handlar om hur barn kan använda språket för att göra sig förstådda i en ömsesidig kommunikation. Att tillsammans reflektera samtala, upprepa, återberätta i en metakommunikation där sagan kan upplevas igen på ett föränderligt sätt är ett annat sätt att erövra språk. Lindö (1994, s.52) belyser vikten av att stanna upp och samtala om sagan. Det är ett sätt för barn att bilda sig en uppfattning om begrepp och utveckla sitt språk.

2.5 Språkets byggstenar

Verbalt språk som innefattar talspråk är uppbyggt av grammatiska ord (morfem). Uppbyggnad och itu-plockande av ordets helheter är ett sätt att bemästra koden för att utveckla språket. (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s.39). Små barn som ännu inte utvecklat ett verbalt talspråk kommunicerar med ett icke verbalt språk, med tecken, mimik, kroppsspråk och känslor som har sin liknelse i andra arters signalsystem (Wedin 2012, s.17). Språkets beståndsdelar består av helheter med olika betydelser som måste sättas samman med fonem (språkljud) som följer en struktur för att få en förståelse för ordet som sägs. (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s.31). Lindö (2005, s.89) belyser vikten av att pedagogerna medvetet skapar meningsfulla sammanhang genom projektarbete med t ex sagor samt barnböcker i ett tematiskt arbetssätt. Hon beskriver också vikten av att pedagogernas medvetenhet till språklärande där återkoppling till barnen sker så barnen själva blir medvetna av sitt eget lärande (Lindö 2005, s.90). Pedagogisk lyhördhet samt medvetenhet vad barnet befinner sig i sin språkliga utveckling och vad barnet har för förmåga att kommunicera och uttrycka sig är grundläggande för att pedagogen ska kunna stödja barnen till lärande om språk (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s.39).

Semantiken är grundläggande för de allra minsta barnen att utveckla en förståelse för språket som består av ord, satser samt meningar. Det är inte ordet i sig som är det viktigaste utan vad ordet betyder i förhållande till meningsskapande (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s.40). Pragmatik handlar om hur åhöraren uppfattar språket i kommunikation med andra i en meningsskapande kontext. Förmågan att läsa av sammanhang, att lyssna, förmågan att kunna föreställa sig något i sitt inre som någon annan förmedlar (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s.41). Prosodi beskriver talets ljudegenskaper i förhållande till varandra vilket belyser hur ordet betonas för att förståelse för dess innebörd (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s.42).

3 Teoretisk ram

Den teoretiska ram som inspirerat och omfattar syftet med studien är det sociokulturella perspektivet då lärande sker i dialog med andra då min undersökning utgår ifrån att undersöka hur förskollärare som arbetar med barn ett-tre år beskriver och motiverar sitt arbetssätt med sagor för att utveckla barns språk. Språk och handling är viktiga delar utifrån ett sociokulturellt perspektiv som beskriver fokusområdet i min studie genom det lärande som sker genom att ta del av förskollärarnas erfarenheter, arbetssätt samt berättande. Grundtanken ur denna teori innefattar kommunikativa processer som ett centralt perspektiv till lärande vilket sker genom sagoberättandet då förskollärarna och barnen möts kring sagan/barnboken i en gemensamt kulturell kontext (Säljö 2018, s.37). Erfarenheterna samt de upplevelser barnen erövat i sagoberättandet använder de därefter som medel i sin förståelse hur de ska kommunicera i kommande sammanhang samt situationer (Säljö 2018, s.107). Här följer en beskrivning om Lev. S Vygotskij som person samt tankar utifrån det sociokulturella lärandet. Kapitlet beskriver Vygotskijs tankar om språk, appropriering, den närmaste utvecklingszonen, Scaffolding, mediering samt tankar om fantasi.

3.1 Det sociokulturella perspektivet utifrån Vygotskij

Lev S Vygotskij var en rysk, judisk psykolog som levde mellan 1896 och 1934. Vygotskij beskrev barns utveckling som ett verk av kulturell kontext och samspel. (Hwang & Nilsson 2011, s.66). Samspelet mellan barn och vuxen menar Vygotskij är en väsentlig del för både språkutveckling och begreppsutveckling (Lindö 2018, s.18). Sagoberättandet sker i ett sammanhang där förskolläraren kan förstärka både innehåll och ord utifrån sagan vilket erbjuder barnet ny kunskap genom språk och handling som barnet senare lär sig förfoga över på egen hand (Björklund 2008, s.32). Vygotskij menar att en viktig del i barns inläring sker med en delaktig, närvarande vuxen med mer kompetens samt erfarenhet. Detta kallar Vygotskij den närmaste utvecklingszonen där den vuxna stöttar barnet att bemästra saker som barnet är nära att klara på egen hand för att gynna barnet i dess utveckling (Jensen 2013, s.78). Vygotskij beskrev den proximala utvecklingen där den vuxna kan stötta barnet att våga pröva och därmed når ett steg till i sin utveckling utan att barnet ställs inför orimliga krav (Hwang & Nilsson 2011, s.67).

3.2 Vygotskijs tankar om språk

Vygotskij beskriver språket som ett uttryck för kommunikation som yttrar sig genom konkreta händelser (Björklund 2008, s.33). Vygotskij belyser vikten av att ett litet barn språkar genom kroppen. Barnet förmedlar sina önskemål med hjälp av gester och mimik samt gestikulerar till sin omgivning det barnet vill förmedla. Vygotskij beskriver detta som talande tecken (Skolverket 2018, s.1). Vygotskij menar att språk kan förmedlas genom estetik och konst som t ex att rita sina upplevelser för att kommunicera. Rita tillhör en skapande aktivitet där barn ges möjlighet att uttrycka sina intressen och vad de är nyfikna på (Vygotskij 2016, s.51). Han beskriver två olika kommunikationsformer, den utpekande funktionen där gester, mimik och kroppsspråk ingår samt den semiotiska kommunikationsformen som innebär att kommunicera genom olika teckensystem (Björklund 2008, s.33). Vygotskij belyser vikten av små barns olika kommunikationsformer som att förmedla sig genom kroppsspråk samt visuella tecken som har en betydelse för att senare utveckla skriftspråket (Skolverket 2018, s.1). Vygotskij belyser vikten av leken som en process där barnen visar en större mognad och är viktig för barns utveckling och lärande (Skolverket 2018, s.6).

Vygotskij betonar att barns språkliga utveckling sker i socialisering med andra där barns språk framställs av sambandet mellan tanke och kreativitet (Vygotskij 2018, s.10). Reproduktion (återskapa) beskrev han som en grundläggande aspekt för utvecklingen av kognition. Människan skapar symboler i sitt inre för att sätta samman samt gestalta sin diskurs på tankebilder (Vygotskij 2018, s.8).

Barns lärande av språk sker under en utvecklingsprocess i olika faser där den första fasen består i att barnet ska få en djupare förståelse av sambandet mellan objekt och ord. Nästa steg är att få en uppfattning om ting i omvärlden hänger ihop och förstå kopplingar mellan ord, föremål, bilder och tankar (Vygotskij 2018, s.12).

3.3 Appropriering och den närmaste utvecklingszonen

Ur ett sociokulturellt perspektiv följer erövring av kunskap ett specifikt mönster. Många situationer en människa upplever under en dag gör det möjligt att följa med i olika sammanhang samt samtal som sker men allt är inte genomförbart för individen själv (Säljö 2014, s.121). Ett sätt för barnet att appropriera ny kunskap utifrån sagoberättandet är att de blir bekanta med hur berättelsen är uppbyggd, meningsbyggnader samt ord där barnet använder tidigare erfarenheter som resurs för ny handling (Säljö 2014, s.120). Appropriering beskriver hur en människa lär sig hur man använder både intellektuella samt fysiska hjälpmedel som sagoboken, artefakter, i varierande sammanhang samt situationer där barnet ständigt är på väg att appropriera ny bildning vilket visar sig i barns samlärande, handlingar samt lek (Säljö 2014, s.120). Ett begrepp taget ur den sociokulturella teorin är den som Vygotskij beskrev som den närmaste utvecklingszonen. Genom den vuxnes ledning och stöttning kan uppgifter och utmaningar barnet står inför systematiseras så att barnet med hjälp av en äldre mer erfaren individ klarar uppgifter de inte för övrigt lyckats med på egen hand. Barnet lånar kognitiv kompetens från en mer kompetent individ där barnet sedan medierar sin uppfattning genom att t ex uttrycka gester mimik, samt pekande vilket kan märkas i barnets eget sagoberättande utefter vad de sett och hört (Säljö 2014, s.121). Den närmaste utvecklingszonen är uppdelad i tre steg, uppnådd kompetens, utvecklingszonen, framtida kompetens.

3.4 Scaffolding

Den vuxens agerande kan stötta barnet i olika situationer. Genom att ge barn förutsättningar att erfara en mångfald av sagor, berättelser samt artefakter i meningsfulla sammanhang får barnen en förståelse för sagoberättandets struktur samt utvecklar sitt ordförråd. Detta medför att barnet genom den vuxnes guidning utvecklar sagoberättandet att i senare skede bemästra berättandet på egen hand (Säljö 2014, s.122).

Förskola samt skola är ett exempel på hur barn lär sig genom handledning hur de ska använda olika redskap i en mångfald av kontexter. Det tar tid innan barnet blivit introducerat för hur ett nytt redskap ska användas i praktiken. Barn utsätts för olika strategier i att bemästra lärande och kunskap i olika sammanhang samt genom sociala praktiker. En pedagogisk situation där den mer erfarna vuxna arbetat med att utmana barnet att skaffa sig ny kunskap samt hantera de redskap samt problemlösningar barnet ställs inför kallas scaffolding (Säljö 2014, ss.305-306). Den mer kompetenta personen påbörjar en process att fästa barnets uppmärksamhet på en specifik företeelse som sedan utvecklas i flera led genom konkreta handlingar med hjälp av olika redskap och kommunikation (Säljö 2014, s.123). Sagoberättandet följer en struktur och genom att engagera barnen och göra dem uppmärksamma på sagoböckerna samt att tillförande artefakter i aktiviteten driver den vuxne barnet framåt i lärprocessen att erövra språket genom att förstärka det barnen ser och upplever (Säljö 2018, s.122).

3.5 Mediering

Nyckeln i ett sociokulturellt perspektiv är begreppet mediering som ursprungligen härstammar från tyskans *vermittlung* som betyder förmedlar. Människor hanterar och medierar verkligheten med hjälp av fysiska samt intellektuella språkliga redskap (Säljö 2014, s.81). Samspel mellan människor, med vår omvärld samt de artefakter som hjälper människan att lösa problem, hantera situationer samt bemästra social kommunikation är grundläggande i ett sociokulturellt perspektiv (Säljö 2014, s.76). Människor skapar hela tiden nya erfarenheter genom sin omvärld och med medierade redskap som fyller olika funktioner i vår vardag (Säljö 2014, s.80). Sagoboken, artefakter, bilder samt symboler är ett sätt för barnen att i samspel komma i kontakt med något konkret. Människans skapar en förbindelse med det som sker runt omkring via olika redskap, t ex för att skapa en sagobok behövs redskap som papper och penna, för att kunna rita bilderna samt det behövs dator för att kunna skriva texten (Säljö 2014, s.81). Kommunikationen gör människan delaktig i meningsfulla sammanhang där språket betecknar ett medierande redskap som stödjer människan i sitt samspel med sin omvärld samt där människan kan vara produktiv i sin egen kunskap (Säljö 2014, s.83).

3.6 Vygotskijs tankar om fantasi

Vygotskij menar att fantasin är element från människors verklighet där vuxna människor besitter rikare fantasi än barn. En vuxen människa har under livet samlat på sig en ryggsäck med erfarenheter då Vygotskijs tanke belyser att fantasin är erfarenhetsbaserad (Vygotskij 2016, s.19). En stöttande, närvarande vuxen kan genom att berika barns erfarenhetsvärld vidga barnets fantasi genom att låta barn få prova och uppleva. Vygotskij beskriver att ju mer erfarenheter desto produktivare fantasi samt föreställningsförmåga där fantasin är basen för kreativa processer samt nytänkande (Vygotskij 2016, s.13). Det som skiljer den vuxnas fantasi från barnets är att barnets fantasi arbetar på ett annat sätt än hos den vuxna då barnets fantasi är mer okontrollerbar då barn går in i sina upplevelser och lever i nuet (Vygotskij 2016, s. 39). Fantasin hör ihop med kreativitet och drar igång processer i hjärnan som bearbetar intryck, känslor, nytänkande samt erfarenheter (Vygotskij 2016, s.13). Förmågan att föreställa sig något i sitt inre beskriver Vygotskij är grundläggande för att utveckla ett abstrakt tänkande och som leder till ett symboliskt tänkande (Skolverket 2018, s.6).

Vygotskij beskriver fantasin som en helhetsbild av erfarenheter. För att bryta ner dessa erfarenheter använder han uttrycken *dissociation* och *association*. Han beskriver att för att utveckla fantasin behöver människan *dissociation* där vissa erfarenheter samt upplevelser behålls, medan andra erfarenheter försvinner från minnesbanken. Han menar att erfarenheter bryts ner i mindre enheter och *dissociation* är väsentlig för känslomässig utveckling samt abstrakt tänkande (Vygotskij 2016, s.31). *Association* är i motsats till *dissociation* ett sätt att kombinera element från erfarenhetsbanken och sätta samman olika föremål till en kreativ föränderlig process (Jensen 2013, s.80). Då barnet kan växla mellan förminskade samt förstörande föreställningar leder det till en förändringsprocess i hjärnan där barn får en förståelse

för föremål i sin omgivning och kan sätta samman komponenter som har betydelse för fantasin (Vygotskij 2016, s.32).

4 Metod

I metodkapitlet presenterar jag min kvalitativa studie som utgår ifrån semistrukturerade intervjuer tillsammans med en beskrivning av urval, tillvägagångsätt samt databearbetning. De forskningsetiska principerna framställs samt ytterligare en redogörelse av studiens tillförlitlighet samt trovärdighet beskrivs.

4.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Vetenskapens syfte är att skaffa sig upplysningar om hur någonting förhåller sig i verkligheten och ligger till grund för ställningstagande. Detta kapitel beskriver den valda metoden för arbetet, tillvägagångsätt samt vetenskapsteoretiska utgångspunkter. Den humanistiska tolkningsmetoden utgår ifrån hermeneutiken vilket inspirerat mig i mitt val av syfte som är att tolka och förstå. Hermeneutiken, tolkningsläran är en betydelsefull känedom i begriplighet genom empati samt igenkännande (Thurén 2007, s.94). När respondenterna berättar om strategier, arbetsmetoder och hur de synliggör språkförståelsen genom sagan kan jag som åhörare bilda mig en djupare förståelse och på emotionellt sätt tänka mig in i deras syfte samt handlingar. Hermeneutisk tolkning utgår ifrån att förstå resultatet av de motiv som utförts när respondenterna arbetar med sagan i förskolans verksamhet. Tolkningar som bottnar i förståelse och igenkännande för andra människor baseras i allmänhet på humanvetenskap, konstvetenskap och litteraturvetenskap (Thurén 2007, s.95).

4.2 Val av kvalitativ forskningsmetod

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare, som arbetar med barn i åldern ett till tre år, beskriver och motiverar sitt arbetsätt med sagor för att utveckla barnens språk. Utförandet sker genom semistrukturerade intervjuer, med en semistrukturerad intervjumetod ges möjlighet att ställa följdfrågor beroende på vad förskolläraren berättar i samband med intervjun. Valet av metod utgår ifrån en kvalitativ studie, en kvalitativ undersökning utgår från förståelse för det objekt som undersöks och vilka ord som benämns i motsats till en kvantitativ undersökning som resulterar i mätbarhet samt siffror (Bryman 2018, s.487). En kvalitativ undersökning fokuserar på sammanhang i undersökningen och slutsatsen är av föränderlig karaktär som man inte kan förutse från början (Lantz 2013, s.135). En kvalitativ intervju består av öppna frågor som ger utrymme för följdfrågor (Dimenäs & Davidsson 2016, s.48). Utrymme ges för tolkning av pedagogernas erfarenheter kring sagoberättelser samt hur språklig utveckling hos barn ett till tre år synliggörs (Dimenäs & Davidsson 2016, s.49).

4.3 Urval

Urvalet baseras på gestaltning av undersökningsdesign som består av val av beståndsdelar utifrån syfte och frågeställningar (Bryman 2018, s.496). Den kvalitativa undersökningen utgår ifrån sammanhang där målet med studien sätts i förbindelse med målet med undersökningen samt att kunna besvara forskningsfrågorna (Bryman 2018, s.498). Majoriteten av kvalitativa undersökningar utgår i första hand från någon form av målstyrt urval för att kunna få ett resultat av studien där processen i undersökningen fortskrider utifrån det element som valts i början på studien med en rimlig möjlighet att kunna få svar på studiens syfte (Bryman 2018, s. 498). Min intervjuguide består av förskollärare från tre olika enheter, verksamma i arbetet. Val av respondenter utgick främst av ett målinriktat, strategiskt urval som är relevant för undersökningen (Bryman 2015, s. 434). Ett målstyrt strategiskt urval grundar sig i att personerna som deltar i undersökningen är av betydelse för undersökningens syfte (Bryman 2015, s.434). Därmed har mitt urval omfattat förskollärare som jag har en anknytning till, vilket ökade motivationen hos respondenterna att besvara intervjufrågorna samt delge mig arbetsätt och metoder med stort engagemang. Ansatsen utifrån mitt strategiskt målstyrda urval karaktäriseras i generiskt erfarenhets- samt faktabaserad grundform som fastställs av priori vilket betyder att det generiskt målstyrda urvalet grundar sig på forskningsfrågorna och används i relation till deltagare vilket utgår ifrån respondenterna i min intervjuguide (Bryman 2018, s.502). Val av respondenter gjordes utifrån utbildade förskollärare, verksamma i arbetet men har därmed utgått från varierande arbetslängd för att se om utbildning och erfarenhet påverkar arbetsätt, metoder och medvetenhet kring språkutvecklingen hos barn. Respondenternas ålder skiljer sig mellan 25 och 51 år.

Förskollärarna Sandra, Sara, Mimmi, Astrid, Greta, Alva och Klara har fingerade namn utifrån *konfidentialitetskravet* och har rätt till att vara anonyma. Personuppgifter samt uppgifter de angivit i intervjun sker i förtroende och ska förvaras så utomstående inte kan ta del av dem (Dimenäs & Davidsson 2016, s.27). Respondenterna har varierande erfarenhet och arbetslängd i yrket mellan ett till 20 år. Två av respondenterna har vidareutbildat sig efter förskollärarytbildningen med olika inriktning som specialpedagog samt ateljérista. Samtliga förskollärare är yrkesverksamma och arbetar tillfälligt med barn i åldern ett till tre år vilket är åldersgruppen som utgår ifrån undersökningen syfte.

4.4 Genomförande

När studien påbörjade ingick i målbeskrivning och tidsram att komplettera intervjuerna med observationer eftersom jag ville se hur förskolorna förmedlade sagan ute i förskolans praktik. Under arbetets gång insåg jag svårigheten med att göra mina observationer eftersom jag inte under veckodagarna har haft någon möjlighet att utgå från min ordinarie arbetsplats. De respondenter som deltagit i min studie har jag en koppling till vilket ger både för och nackdelar. Fördelen är att respondenterna känner sig avslappnade vilket gynnar deras berättande om sitt arbetssätt med sagor i positiv riktning vilket medför att jag som intervjuperson får ut mer material att arbeta med. Nackdelen är att det är svårare för mig som intervjuare att inte delta i samtalet. Intervjuerna har tagit mellan 30-40 minuter per person att genomföra. Innan intervjuerna påbörjades informerades jag respondenterna om syftet med intervjun samt att de själva hade ett val att avbryta intervjun när som helst. En samtyckesblankett skrevs under av respondenterna (Se bilaga 2) och ett informationsbrev delades ut (se bilaga 3). När materialet till studien var insamlat fick respondenterna svara på om jag uppfattat svaren på ett korrekt sätt, Löfdahl, Hjalmarsson & Franzén (2014, s.53) beskriver att validitet i en studie bygger på att analysen av studiens syfte behöver diskuteras med andra. Insamlad data har diskuterats med både respondenter samt handledare.

Intervjuguiden består av 14 frågor uppdelade på olika temaområden. Se (bilaga 1). Intervjufrågornas svar fick respondenterna svara på gav förutsättningar åt fritt berättande och följdfrågor om förskolläraernas arbetssätt samt erfarenheter om sagor/barnböcker. Utifrån varje fråga ger det mig premisser och fånga respondenternas uppfattning om sagoberättandet. Jag kunde därmed skapa mig en förståelse för deras upplevelse hur de använde sagan som ett pedagogiskt verktyg. Att skapa en förståelse för respondenternas uppfattning om ett fenomen är av större möjlighet när jag använder det öppna intervjuforumet (Lantz 2013, s.49). Intervjun spelades in så jag hade möjlighet att gå tillbaka och lyssna på vad respondenten berättade när jag transkriberade min insamlade data. Därefter påbörjades transkriberingen av materialet. Jag började med att lyssna igenom varje respondents intervjusvar och skrev ner ordagrant vad som sas i intervjuerna. Jag fick gå tillbaka flera gånger för att få fram ett underlag till mitt resultat. Därefter kodade jag svaren från varje respondent och gjorde en gemensam tabell vilket Lantz (2013, s.157) beskriver som metakodning där data analyseras genom att söka ett mönster i det som undersökts. Det var ett arbete som tog tid men samtidigt mycket intressant och värdefullt att få en inblick i andra pedagogers sätt att se på sagan som metod i det pedagogiska arbetet då det ger förutsättningar för nya infallsvinklar att ta del av varandras kunskaper. Lantz (2013, s.157) framhåller vikten av att söka en form för det som undersöks genom att söka förståelse samt möjliggöra att besvara studiens syfte samt frågeställning. Då jag genomför min studie själv har respondenternas berättande varit värdefullt då jag kunnat återgå till mitt inspelade material och reflektera över innehållet.

4.5 De forskningsetiska principerna

All forskning har sin utgångspunkt i etiska aspekter vilket beskriver fyra grundläggande krav när den sker med andra människor involverade. Kraven bygger på acceptans från deltagarna i intervjun samt att bevara deras integritet (Dimenäs & Davidsson 2016, s.152). Genom att meddela respondenterna syftet med studien, att de var anonyma samt att när som helst kunde avbryta ger möjlighet för intervjupersonen att vinna respondenternas tillit, vilket ger utrymme för en öppen intervju med ökad motivation att medverka.

Dimenäs & Davidsson (2016, s.26) beskriver forskningsetiska regler och dess fyra huvudkrav.

- ”Informationskravet” De människor som är en del av forskningen ska få reda på syftet med studien.
- ”Samtyckeskravet” Människor som är inblandade i forskningen har rätt att säga nej och dra sig ur när helst de önskar.
- ”Konfidentialitetskravet”. Forskningen har sekretess som obehöriga ej får ta del av. Personuppgifter ska låsas in.
- ”Nyttjandekravet”. Uppgifter om inblandade människor ska bara användas i forskningen och inte delas med obehöriga”

Undersökningens syfte var att undersöka hur förskollärare som arbetar med barn ett-tre år beskriver och motiverar sitt arbetssätt med sagor för att utveckla barnens språk. Sju förskolelärare har genom att delta i inspelade intervjuer motiverat samt berättat om sitt arbetssätt i förskolans verksamhet. Innan jag påbörjade mina intervjuer informerade jag respondenterna enligt informationskravet om studiens syfte samt att de fick skriva på en samtyckesblankett (se bilaga 2). Enligt samtyckeskravet för att delta i intervjun med förutsättningarna var att de när som helst kunde avbryta deltagandet. Respondenterna informerades om att de var anonyma och gick under fingerade namn enligt konfidentialitetskravet som beskriver att de personer som medverkar i studien ska behandlas med största möjliga konfidentialitet och att inga obehöriga får ta del av respondenternas personuppgifter samt att det är jag som utförts studien, respondenterna samt handledare från högskolan som får ta del av det insamlade materialet som sedan kommer att raderas (Bryman 2018, s.171). Detta gav ett mer öppet klimat för intervjuerna då det skapade en lättare stämning genom att respondenterna fick vara anonyma. De uppgifter jag samlade in när jag genomförde min studie får endast användas i forskningsändamål (Bryman 2018, s.171).

4.6 Tillförlitlighet och trovärdighet

Reliabiliteten, trovärdigheten i en kvalitativ studie beskriver att insamlingen av data sker på ett korrekt sätt med tillräcklig mängd för att kunna dra en slutsats av undersökningen (Löfdahl, Hjalmarsson & Franzen 2014, s.51). Undersökningen bestod av sju intervjuer vilket jag ansåg var tillräcklig antal för att kunna dra en slutsats av min undersökning eftersom syftet var att undersöka hur förskollärare som arbetar med barn i åldern ett till tre år motiverar samt beskriver sitt arbetsätt med sagor för att utveckla barnens språk. Giltigheten som motsvarar validiteten grundar sig i om mina intervjufrågor är tillräckliga för att kunna besvara syftet med studien. Intervjuguide, intervjusvar samt analys ska diskuteras med andra för att så långt det går besvara undersökningens syfte (Löfdahl, Hjalmarsson & Franzen 2014, s.53). Intervjuguide samt analys av insamlad data har diskuterats med respondenter och handledare för att inte min tolkning ska ta över respondenternas svar samt uppfattats korrekt (Löfdahl, Hjalmarsson & Franzen 2014).

Kvalitativ forskning bygger på ord och inte på siffror. Insamlad data bygger på respondenternas svar, berättelser samt jämförelser som ger förutsättningar för ett resultat (Bryman 2018, s.455). Bryman (2018, s.467) beskriver för att en kvalitativ undersökning ska vara tillförlitlig ska fyra delkriterier uppfyllas som en liknelse med en kvantitativ forskning. Dessa delkriterier består av trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt en möjlighet att styrka motsvarigheten till objektivet.

Trovärdighet

Trovärdigheten beskriver tillförlitligheten i studien och att forskaren tolkar beskrivningar av respondenternas verklighet samt berättande rätt. Utgångspunkten är att undersökningen ska få ett uppriktigt resultat i andra människors ögon samt att slutsatsen i studien ger svar utifrån mitt syfte och min frågeställning (Bryman 2018, s.467).

Överförbar

Bryman (2018, s 468) beskriver att kvalitativ forskning utgår ifrån att få ett djup i undersökningen i motsats till kvantitativ forskning där man utgår ifrån att få ett mätbart resultat utifrån ett brett perspektiv. En kvalitativ studie utgår ifrån en mindre mängd utvalda människor som deltar i en undersökning och överförbarheten handlar om motsvarigheten att analysera betydelsen av den sociala verklighet som granskas vilket i detta fall utgår från respondenternas berättelser om arbetsätt med sagan som verktyg för att främja barns språk (Bryman 2018, s.468). Forskaren ger därmed täta framställningar för andra personer inom något forskningen kallar databas som stödjer forskaren att värdera resultatet så det uppfattas rätt.

Pålitlighet

Pålitligheten motsvarar reliabiliteten inom kvantitativ forskning vilket utgår ifrån redogörelse för hela undersökningsprocessen där intervjuguide, val av respondenter, intervjuanteckningar, analysanteckningar, teoretiska utgångspunkter samt att helheten sammanställs och trovärdigheten i studien granskas av andra människor (Bryman 2018, s.467- 468). För att öka trovär-

digheten har citat utifrån respondenternas svar samt berättelser sammanställts i mitt resultatkapitel för att styrka respondenternas uppfattningar. Bryman (2018, s.466) beskriver att kvalitativ forskning inte är av mätbar karaktär vilket betyder att anpassningen av validitet (jämförelsen) samt reliabiliteten (tillförlitligheten) omvandlar begreppens betydelse. Jag återkopplade mina resultat från respondenternas berättelser för att få en korrekt sammanställning av insamlad data. Respondentvalidering utgår ifrån en process där intervjuaren överensstämmer resultaten utifrån svaren från intervjuguiden för att få ett uppriktigt resultat (Bryman 2018, s.466).

En möjlighet att styrka och konfirmera.

Att ha möjlighet att styrka och konfirmera att en kvalitativ undersökning har gett ett tillförlitligt, trovärdig slutsats förutsätter i samhälllig forskning att forskaren inte lägger några personliga värderingar eller teoretiska perspektiv av eget syfte som kan påverka studiens resultat (Bryman 2018, s.470). Forskaren tryggar undersökningen genom att garantera att hen agerat med tillit samt förtroende (Byman 2018, s.470). Eftersom jag hade en koppling till respondenterna var det värdefullt att använda ett inspelat material vilket gjorde det lättare att fokusera på att analysera materialet utan personliga värderingar.

4.7 Analys/bearbetning

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare som arbetar med barn i åldern ett till tre år beskriver och motiverar sitt arbetsätt med sagor för att utveckla barnens språk. I en kvalitativ undersökning drar man inte slutsatser i förväg utan fokuserar på att sätta respondenternas svar i ett sammanhang vilket gör att nya aspekter kan upptäckas av hur sagan/barnbok används i förskolan för att stärka barns språk. (Lantz 2013, s.136). Mina insamlade data genom sju inspelade intervjuer kodades materiellt genom att lyssna av intervjuerna noga vid flera tillfällen för att därefter skrivas ner (Lantz 2013, s.157). Jag söker en struktur i mitt insamlade material som är av begreppsmässigt värde av respondentens svar samt beskrivning (Lantz 2013 s.136). Därefter arbetade jag fram en tabell utifrån mitt nerskrivna material med nyckelorden språkutveckling samt saga/barnbok. Jag analyserade intervjuerna genom att gå igenom ljudinspelningar och nerskrivet material ord för ord samt framställt en metakodning vilket beskriver kodning i tabellform har jag fått förutsättningar att analysera mitt material för att få svar på studiens syfte samt frågeställning (Lantz 2013, s.157). Bearbetningen av min intervjuguide tog tid men jag hade inte haft någon tvekan att använda intervju som metod igen då det ger så mycket att få ta del av andras erfarenheter och tankar. Kvalitativ analys utgår från det undersökta fenomenet i proportion till teoretiska begrepp samt det respondenterna uttryckt i intervjuguiden då studiens giltighet fastställer hur helheten i studien blivit besvarad utifrån mitt syfte samt frågeställningar (Lantz 2013, s.137).

Fokusområdet i min analys utgår från min teoretiska ram utifrån ett sociokulturellt perspektiv där barn lär i en gemensam kontext samt utifrån mina begrepp språk och saga som innefattar både det verbala samt ickeverbala språket. Giltigheten i analysen vilar på respondenterna berättelser av sagan som språkverktyg med anknytning till samband från den valda teorin och hur väl jag lyckas förankra informationen så andra människor får en förståelse av det undersökta fenomenet (Lantz 2013, s.138). Respondenternas berättelser har fördjupat min informationskälla för strategier samt metoder hur sagan på olika sätt används i förskolans verksamhet och öppnat upp för ny kunskap och väckt min nyfikenhet för nya strategier för att stödja barns språk via sagan.

5 Resultat

I min studie har jag intervjuat sju förskollärare som beskriver hur de arbetar med sagor/barnböcker i förskolans verksamhet för att främja barns språkutveckling. Upplevelsen var att samtliga förskollärares användning av sagor/barnböcker integrerade en stor del av vardagen då sagoberättande förekom i majoritetens verksamheter i varierande utförandeform.

5.1 Förskollärares syn på sitt uppdrag genom att motivera samt väcka barnens nyfikenhet och läslust genom sagoberättande

Samtliga förskollärare i denna studie belyser vikten av att det ska förekomma sagor och litteratur som barnen får ta del av i verksamheten. Majoriteten av förskollärarna beskriver att det tillhör uppdraget enligt förskolans läroplan att barn ska ges förutsättningar genom pedagogernas förhållningssätt att väcka barns nyfikenhet samt intresse för litteratur på ett lustfyllt sätt. Mimmi påtalar.

Möjligheterna att väcka barns intresse för sagan är oändliga. Det är bara det vuxnas fantasi som sätter stopp för möjligheterna. Man kan använda handdockor, bilder, drama med en mångfald av uttryck för att fånga barnen att ta del av sagan. Att inte ge barnen böcker samt olika uttryck att ta del av sagan begränsar barnen i både tal, skrift och fantasi och det ingår i vårt uppdrag att inte begränsa barnen utan ge barnen förutsättningar. Att inte läsa böcker eller hålla på med sagor hade varit som att inte leva upp till sitt uppdrag. (Mimmi)

Mimmi framhåller vikten av pedagogernas uppdrag samt ett föränderligt förhållningssätt för att väcka nyfikenhet samt läslust hos barnen. Barn i alla åldrar har rätt till att mötas av sagor/barnböcker då sagans roll i förskolan har en bred kvalifikation då sagor innehåller budskap där barn ges möjlighet att integrera med erfarenheter, fantasi, nya ord, meningsbyggnader, sammanhang, gemenskap, bilder samt symboler. Det är också ett sätt att leva sig in i en föreställningsvärld med möjligheter att återskapa sagans värld genom lek och kommunikation vilket gynnar barn i deras kollegiala lärande. Astrid arbetar på ett liknande sätt genom att förmedla sagan med varierande uttryck som är tillgängliga för barnen.

Böcker/flanellografsagor finns tillgängligt på avdelningen i tre av fyra rum. Vi använder dem vid rutinsituationer, när vi går in i leken samt barnen kan själva hämta en bok. Flanellografsagor finns i dubbla uppsättningar. En uppsättning där pedagogen kan berätta sagorna samt en där barnen kan använda i lek samt eget berättande. (Astrid)

Astrid framhåller vikten av att både barnböcker samt flanellografsagor ska vara tillgängliga för barnen att använda själva. I likhet med Mimmi vill Astrid ge barnen möjligheter till en mångfald av användningsmöjligheter som leder till samspel, samtal samt lek. Hon beskriver att sagorna ska ge barnen möjligheter att väcka intresse för berättande och läslust och flanellograf är något barnen intresserar sig för och efterfrågar. Pedagogerna har genom att vara lyhörda samt observerat barnen fångat upp vilken typ av berättande som intresserar barnen mest och har utvecklat det vidare för att understödja språklärandet som ett komplement till sagoböcker. Astrid berättar:

Vi vill skapa gemenskap där barn tittar i sagor/böcker tillsammans. Vi vill barnen ska integrera med både varandra, samtala, samarbeta, leka samt lyssna till en berättelse på ett varierande sätt. (Astrid)

Klara arbetar på ett liknande sätt och benämner den pedagogiska miljön som en betydande aspekt att kunna integrera med sagan, med kamrater och benämna olika ting genom konkret handling genom skapande och lek.

Det är viktigt att barnen ges möjlighet att uppleva sagan på olika sätt. Barnens tolkning samt upplevelser av sagan är fria och ger uttryck att omvandla både i språk samt fantasi. Barnen bearbetar intryck på ett varierande sätt där pedagogerna roll är att ge barnen ett berikande mångfald av sätt att uppleva samt uttrycka sig på. Vi läser sagan i grupp, enskilt, berättar sagan fritt genom flanellograf, projiceras sagan med digitala verktyg på väggen. Det är ett nytt sätt att erfara sagan då karaktärerna kan integreras med barnen i mänsklig storlek vilket skapar nya sätt att jämföra, peka, samtala samt lära i samspel med varandra. (Klara)

Majoriteten av förskollärarna arbetar medvetet med att sagoläsningen ska ha en prioriterad roll i verksamheten vilket skapar verktyg för språkutveckling. Klara framhåller att det är av stor betydelse att barn ska ges möjlighet att erfara samt uppleva i varierande sammanhang. Pedagogerna ska ge barnen förutsättningar till utmaning och att lära nytt genom att erbjuda en mångfald av uttrycksätt att förmedla sig på vilket uppmuntrar nyfikenheten samt bevarar intresset för sagor/barnböcker på ett lustfyllt, lekfullt sätt. Genom ett medforskande, föränderligt förhållningssätt är det av betydelse att hitta strategier och medel genom sagan att främja lärandet hos barnen. Till skillnad från de övriga förskollärarna är sagor/barnböcker inte ett prioriterat användningsområde i Alvas verksamhet utan används på barnens initiativ.

Vi använder inte barnböcker varje dag i verksamheten. Böcker finns tillgängliga på avdelningen och hämtar barnen en bok läser vi den. (Alva)

Alva beskriver att läsning samt berättande är någonting de borde bli bättre på i sin verksamhet då läsning/berättande ibland inte sker alls på en vecka.

Sammanfattningsvis framkom det att de flesta förskollärare i studien integrerar sagor/barnböcker på ett medvetet sätt i verksamheten. Samtliga anser det väsentligt att tillgäng-

ligheten och barnböcker/litteratur är viktigt för att väcka nyfikenhet och intresse för läsning och därmed utveckla språket.

5.2 Hur förskolläraren använder sagoberättandet för att stimulera yngre barns språkutveckling

Sagostunden i förskolans verksamhet fyller många funktioner där förskollärarnas användningsområden är av varierande karaktär. Majoriteten av förskollärarna använder sagan på både liknande och varierande sätt men med liknande syfte att sagan ska fånga barnens intresse, skapa engagemang, vara språkutvecklande, locka till fantasi samt vara gruppstärkande med samspel och gemenskap i fokus. Sandra i likhet med Mimmi och Klara arbetar med sagan i ett projektarbete som integrerar verksamheten och är tillgänglig för barnen hela dagen att arbeta utifrån på olika sätt. Sandra berättar:

Vi arbetar med sagoboken utifrån ett projektarbete. Syftet med val av saga var att barnen vid upprepade tillfällen under dagen hämtade en specifik saga. Vi uppmärksammar barnens intressen utifrån sagan/boken. Figurer och bilder från sagoboken är igenkännbara för barnen och någonting de kan relatera till utifrån sin erfarenhetsvärld. De två böcker vi arbetat med utifrån projekt har liknande budskap om vänskap samt att hjälpa varandra. Utefter det får barnen arbeta med olika estetiska uttryck hämtade från boken/sagan. (Sandra)

I Sandras verksamhet har de gemensamt observerat barnen och flertal av barnen var intresserade av en specifik barnbok/saga. De var bilder, samt figurer i boken som lockade barnen och de kunde associera med sin erfarenhetsvärld. Sandra beskriver att de arbetar med sagoboken på olika sätt. I val av saga-barnbok anpassar pedagogerna sig efter barnens ålder och förutsättningar och får därmed uppdrag utefter boken att återskapa med en mångfald av estetiska uttryckssätt. Sandra beskriver att de i verksamheten anser det viktigt att berättandet kan få nya dimensioner i att barnen får arbeta praktiskt utefter boken/sagan både genom bildskapande samt motoriskt lärande där barnen får uttrycka sig med kroppen genom rörelser till boken samt dramatisera sagan. Pedagogerna har medvetet valt sagor med budskapet empati och vänskap och ha en tanke med vilka sagor som är tillgängliga på avdelningen. I likhet med Sandra arbetar Klara och Mimmi på liknande sätt i sina verksamheter då de utgår från sagan i ett projekt med ett processinriktat arbetssätt. Klara berättar:

Vi arbetar med sagan utifrån ett projektarbete, syftet är att sagan ska finnas i barnens miljö samt vardag. Vi arbetar med en plats i vår närmiljö som är uppbyggd efter en av Elsa Beskows barnböcker. Det finns en röd tråd av sammanhang mellan val av plats samt barnbok. (Klara)

Klara beskriver att valet av barnbok/saga är att barnen ska kunna ha en koppling både mellan platsen samt Elsa Beskows saga. Klara beskriver att miljön inne på förskolan byggs upp av sagan, då en skog projiceras på väggen, naturmaterial hämtas och där finns bilder samt figurer utifrån sagan. Barnen ska ges möjlighet att vara i sagan, få en relation till karaktärerna samt att sago miljön finns tillgänglig i barnens vardag med syfte att inbjuda till fantasi, samspel, samtal och lek. Klara framhåller att de är ett sätt att integrera sammanhang samt karaktärer och bilder från sagan, barnboken som är igenkännbar för barnen samt stödjer barnen till nya

upplevelser. Klara beskriver att det sker en röd tråd av sammanhang där nya erfarenheter, möten samt relationer skapas. Gemensamt med Sandra beskriver Klara att de arbetar med estetiska uttryck utefter boken där barnen får pröva en mångfald av material för att återskapa sagan på djupet med medforskande pedagoger i samspel med gruppen. I likhet med Klara beskriver Mimmi vikten av miljöns betydelse för att ge barnen möjligheter att mötas och samspela kring sagovärldarna. Mimmi berättar:

Vi vill att barnen ska ta del av sagan på olika sätt och inte bara att vi läser sagan från rad till rad. Det gäller att hitta strategier för att göra barnen intresserade och nyfikna på böcker/sagor. Vi integrerar figurer och bilder i dem pedagogiska miljön. (Mimmi)

Mimmi framhåller kommunikationens betydelse för utveckling av sagoberättandet samt att ge barnen möjligheter till möten både med varandra och materiella ting som ger möjlighet till lek och utforskande. Mimmi belyser vikten av att skapa atmosfär i sagoberättandet genom att skapa en miljö runtomkring som ger barnen möjlighet till en lockande lekfull miljö som integrerar till nya meningsfulla sammanhang där barnen kan integrera med karaktärerna i barnboken/sagan samt utveckla emotionella relationer. Sara arbetar på ett liknande sätt med fokus på sagor/böcker skrivna av Astrid Lindgren. Sara lyfter betydelsen i likhet med majoriteten av förskollärarna att ge barnen möjligheter att få arbeta med sagan med estetiska uttryck där barnen själva får arbeta praktiskt med kropp samt händer. Sara berättar:

Vi arbetar med att återskapa figurer utefter Astrid Lindgrens sagor. Vi ville lyfta Astrid som författare och en del i det svenska kulturarvet. Vi vill inspirera barnen till läsning samt bli lästa för genom böcker som är så bra skriva och illustrerade som Astrid Lindgrens. Figurerna finns smed oss i vår miljö på förskolan. (Sara).

Konkreta artefakter, figurer i komplement till berättande och läsning är någonting Sara framhåller som betydande för att fånga barns uppmärksamhet och engagemang för sagoberättandet. Att konkret ha någonting att relatera till som inbjuder till lek och fantasi anser hon väsentlig för att barn ska få en förståelse för språk, moral, empati och förståelse om världen där alla sagor innefattar budskap. Detta menar hon stödjer barns intellektuella utveckling hur barnen lär sig sortera olika budskap i berättelsen och förvärva ny information. Det ger barn förutsättningar att lära nya ord och förstå sammanhang. I likhet med Sara beskriver Greta vikten av mångfalden och variation av sagoböcker som ger barnen förutsättningar att på ett empatiskt sätt få en förståelse för människors olika samhällsvärldar och sätta dem i relation till egna erfarenheter. Greta berättar:

Vi vill ha en variation av böcker. Det ska finnas starka tjejer, starka killar, människor med annan hudfärg, funktionsvarianter så barnen kan få möjlighet att ta del av riktiga världar. (Greta)

Gretas val av sagoböcker grundar sig mer i nya moderna barnböcker/sagor där barnen kan få ta del av andra riktiga världar och därmed få en förståelse för människors olikheter. I likhet med Sandra som grundade sina val av böcker på intresse, erfarenhetsvärld samt värdegrunden har Gretas val av böcker en tanke om allas lika värde, likheter, olikheter samt rätten att vara den man är. Greta framhåller vikten av samtal om barnböcker/sagor för att ge barnen möjlighet att integrera barnboken/sagan i lek, berättande samspel samt i vardagssituationer. Hon beskriver att flertalet av hennes barn i gruppen tycker om Bamseböckerna.

Gretas exempel:

Det här påminner mig om när Bamse gick till farmor i höga berget. När jag påminner barnen om berättelsen kan jag på ett naturligt sätt koppla ihop det i leken eller samtalet. (Greta)

Barnboken/sagan kan därmed växelverka i vardagligt samtal samt i lek där en pedagog kan utifrån passande situation ställa frågor om barnbokens/sagens handling. Detta ger barnen förutsättningar till eftertanke om berättelsen samt en möjlighet för barnen att fortsätta berättelsen med egna ord. Greta beskriver att det är ett sätt för pedagogerna att konkret samtala om berättelsen samt berätta med andra uttryck som att dramatisera barnboken/sagan och därmed dra kopplingar till barnens egna erfarenheter. I Gretas verksamhet är barnboken/sagan en viktig del för att fånga upp en tråd som leder till samtal, samspel och lek men de utgår ifrån böckerna/sagan och bygger inte upp sagovärldar i miljön.

Sammanfattningsvis använder majoriteten av förskollärarna i min undersökning sagoberättandet i ett medvetet syfte, för att främja språkutveckling, värdegrund samt kommunikation och samspel med varierande uttryckssätt.

5.3 Förskollärarnas metoder samt strategier att väcka nyfikenhet för sagoberättandet

Gemensamt för förskollärarna är att de betonar att berättande, läsning, samt att få möta böcker/sagor är en väsentlig del för språkutvecklingen.

Sara belyser:

Vi vill inspirera barnen att bli intresserade av läsning samt att bli lästa för: Genom läsning berättande får de höra språkets uppbyggnad, de utvecklar ett ordförråd. (Sara)

Sara framhåller betydelsen av att skapa ett intresse och väcka nyfikenhet hos barnen för barnböcker/sagor. Hon beskriver också att det är viktigt att få lyssna till ett språk för att få möjligheter att bygga upp sitt ordförråd. På liknande sätt beskriver Alva att barnen tar till sig enskilda ord för att bygga upp sitt ordförråd och så småningom använda det i meningar.

De minsta barnen tar till sig ord för ord som de sedan själva lär sig bygga meningar på. Fantasien kan vara ett hjälpmedel då barnen kan få uttrycka egna berättelser genom leken. (Alva)

Alva beskriver fantasins betydelse för att göra lärandet lustfyllt samt meningsskapande. I likhet med Sara betonar hon vikten av konkreta föremål för att barnen ska få en förståelse för sambandet mellan föremål och ord. Klara däremot betonade pedagogens betydelse för språklärandet då syftet är att förstärka det barnen ser, undersöker och tittar på. Klara berättar:

De allra minsta barnen har inte redskap i sitt ordförråd för att berätta en barnbok/saga för kompisarna. Men genom den vuxna kan barnboken/sagan återberättas. När barnen sitter och pekar på händelser/bilder i barnboken/sagan kan de benämna saker vi pedagoger inte trodde barnen hade någon förståelse för. Det kan t ex vara en bild ifrån boken de peka på. Om den vuxna benämner den och märkvärdiggör den så får barnen en bild, symbol för rätt ord. (Klara)

Klara beskriver betydelsen av att förstärka de barnen ser och upptäcker och att synliggöra det för barnen. Hon lyfter samlärandet samt det gemensamma utforskandet kring berättelsen som ett verktyg till utveckling och lärande. Pedagogerna kan medvetandegöra sagans handling och sätta ord på barnens upptäckter utifrån sagan. Klara framhåller att i samlärandet där barnen sitter och pekar och visar med gester och mimik vad de intresserar sig för i barnboken/sagan händer det mycket i deras språkutveckling. Sandra belyser i likhet med Klara att pedagogens förhållningsätt samt roll i att förmedla sagan är viktigt för att barn ska ges möjlighet att utveckla språket. Sandra berättar:

Att lyssna till en saga är ett sätt att förmedla en berättelse med mer inlevelse och inte bara läsa böcker med två ords meningar för de små barnen. Om barnen inte utvecklat sitt verbala språk så kan pedagogerna berätta sagan så barnet förstår innehållet så de kan utveckla sitt språk vidare. Ett ord kan betyda olika saker och barnen måste få möjlighet att sätta in ordet i ett sammanhang. (Sandra)

Sandra framhåller pedagogens betydelse av att berätta barnboken/sagan och utgår ifrån att barnen förstår mer än de själva kan förmedla med ord. Hon beskriver ordens betydelse beroende på vad orden sätts i för sammanhang. Enligt Sandra måste barnen ges möjlighet att leka med orden och få en förståelse för att orden används på olika sätt, vid olika berättande samt situationer. Pedagogerna måste ha en tro på barnen och ge barnen förutsättningar att utveckla språket vidare. I likhet med föregående förskollärare belyser Mimmi vikten av lyssnandets betydelse för att lära sig ett språk men beskriver pedagogens medvetenhet hur de förmedlar berättelsen. Mimmi beskriver:

Om vi pedagoger använder ett rikt språk när vi läser/berättar sagan får barnen ett rikare språk. De lär sig tillsammans, tillsammans lär vi oss saker som vi diskuterar och resonerar om. (Mimmi).

Mimmi framhåller att det är ytterst väsentligt hur pedagogerna använder språket. I likhet med Klara betonar hon vikten av samlärande men beskriver att barnen måste ges förutsättningar att höra ett korrekt språk så de lär sig rätt ord från början. Mimmi anser det väsentligt med tydligheten när den vuxna sätter ord på saker i berättelsen. I likhet med resterande förskollärare åskådliggör Astrid värdet av pedagogens roll i att berätta/läsa en barnbok/saga så det fascinerar barnen. Astrid berättar:

Det är en konst att kunna berätta, läsa en saga/bok så det fångar barnen. Det har att göra hur pedagogerna läser, tonläge, ljud gester samt dramatiserar berättandet. (Astrid)

Astrid beskriver att det är grundläggande hur pedagogerna förmedlar Barnboken/sagan. Det måste hända något. Astrid menar att läsa/berätta en barnbok/saga med samma tonläge då händer ingenting. Barnen måste ges möjligheter att ryckas med av berättelsen. Det är en konst att fånga barnen och pedagogerna måste ha en medvetenhet kring berättandet och vad hen vill få ut av sagostunden. I likhet med flertalet förskollärare benämner Greta lyssnandets betydelse för att barn ska berika sitt ordförråd. Skillnaden i Gretas verksamhet är att de medvetet arbetar med att synliggöra andra språk då de integrerar det i berättandet/läsningen.

Genom att lyssna till saga/bok så berikar barnen sitt ordförråd. Om barnen talar flera språk läser vi eller spelar upp sagan på flera språk. Det blir en klar och tydlig koppling att urskilja likheter samt olikheter mellan språken. Vi vill därmed plocka upp språk, ordförråd, liknelser samt metaforer. (Greta)

Greta och hennes kollegor arbetar med att läsa böcker på andra språk trots att de inte kan språket. Syftet är att barnen ska få möjligheten att höra olika språk för att kunna urskilja olikheter mellan språken samtidigt som barnen får till sig samma berättelse. Detta motsätter sig Mimmis syn där hon betonar hur viktigt det är att barnen få höra ett korrekt språk för att utveckla en språkförståelse.

Sammanfattningsvis betonar samtliga förskollärare att barn lär sig språk genom att lyssna på tal. De beskriver också vikten av att som pedagog tala tydligt och konkret och sätta ord på ting i världen genom exempelvis sagoberättande.

5.4 Förskollärarnas användning av sagobilden samt artefakten i ett språkutvecklande syfte

Samtliga förskollärare i denna studie säger att bilden har en väsentlig del i barns språklärande. Bilden ses som ett symbolspråk och ger utrymme för barnens fantasi och upplevelse av berättelsen. Greta berättar:

När vi arbetar med de allra minsta barnen är bilden egentligen det vi utgår ifrån. Barnen kan se saker i bilden som det kan peka eller fråga efter så tillför det mer. Vi projicerar upp sagobilder på kuben. Det är ett sätt för barnen att kunna gå in och ur sagan. (Greta)

Greta har arbetat med olika barnboksappar som berättar sagan men där barnen också kan relatera till bilder. Det ger möjligheter att berätta barnboken eller sagan på olika sätt utifrån vad som passar barnen just då. I Gretas verksamhet använde de mer läsning än berättande men anser att bilden är viktig för de allra yngsta. Astrid belyser i likhet med Greta att bilden är någonting de allra minsta barnen konkret kan relatera till men beskriver att när pedagogerna i hennes verksamhet berättar en saga eller läser en bok sätter de ord på vad de gör. Astrid beskriver:

När vi ska läsa/berättar en saga benämner vi ordet läsa så barnen får en förståelse för vad vi gör. Vi säger inte till barnen vi ska titta i sagan oavsett ålder. Då jag arbetar med treåringar kan de ibland uttrycka, jag kan inte läsa. Vi uppmuntrar då barnen att läsa på bilderna då bilden är en form av symbolspråk precis som texten är symboler. (Astrid)

Astrid framhåller pedagogernas medvetenhet om hur de uttrycker sig för att utveckla barnens förståelse. Att uppmuntra barnen läsa på bilderna beskriver hon som ett sätt att synliggöra mångfalden av språk. Astrid betonar läsningens roll vad det än innefattar för slags språk som text eller symbolspråk. Sara beskriver bilden som en mer central del i lärandet av språk då hon belyser det fria berättandet med bilden i fokus. Hon berättar:

När vi berättar en saga med bilden i fokus ger vi barnen utrymme för fantasi kring sagans handling. Barnen ges möjligheter att tänka fritt. När barnboken/sagan läses ord för ord är det skrivna ordet något konkret och följer en struktur. Vi påbörjar alltid sagoberättandet med att berätta för barnen vem som skrivit barnboken/sagan och vi nämner alltid illustratörens roll och berättar vem som ritat bilderna till barnboken/sagan. (Sara)

Sara och Astrid arbetar på liknande sätt genom att benämna saker för barnen utifrån barnboken eller sagan som de anser vara betydande. Skillnaden är att Astrid sätter ord på vad de gör genom att läsa texten och läsa på bilderna, medan Sara synliggör arbetet bakom barnboken eller sagan genom att göra barnen införstådda med att det ligger arbete bakom både bild och text. Till skillnad från Sara anser Klara att sagoberättandet i sig har en struktur att hänga upp berättelsen på både vad gäller text och bild. Hon förklarar att:

Sagoberättandet i sig följer en form och det finns en struktur att hänga upp det på. Olika ting återkommer i sagan samt prövningar från de olika karaktärerna. Barnen vet vilka karaktärer i sagan de ska träffa på, det är en sammansättning att minnas. Genom bilden kan barnen själva leva sig in i en karaktärs känslor, någon som är glad eller ledsen. Det är ett sätt för barnen att relatera till sig själva och härma. (Klara)

Klara belyser sagans struktur som viktig då speciellt de små barnen ofta efterfrågar upprepning i berättandet. Klara beskriver att barnen vill höra berättelsen många gånger. Det blir någonting igenkännbart för barnen och ett sätt att leva sig in i barnbokens och sagans värld. Klara beskriver berättandets form och struktur som en liknelse när pedagogerna sjunger med barnen. Till olika sånger finns olika rörelser. Det följer ett mönster barnen känner igen. Klara belyser:

Berättande är ett sammanhang som måste få växa fram. Det är någonting magiskt som sker. Barnen tittar på texten och förstår att den här texten kan bli någonting. (Klara)

Klara och Mimmi har ett liknande synsätt då båda arbetar medvetet med att synliggöra texten för barn i alla åldrar. Mimmi beskriver:

Jag tror på att barnen redan som ett-åring ska få möta bokstäver. Genom att barnen får möta skriften blir barnen uppmärksamma på att de skriftsymboler som finns på pappret betyder någonting. (Mimmi)

Mimmi belyser vikten av att pedagogerna ska ge barnen möjlighet att möta skriftspråk samt bokstäver för att utveckla en förståelse för text och symboler. Hon anser det har betydelse för framtida läs och skrivutveckling samt utveckling av sina kommunikativa förmågor.

Sammanfattningsvis framhåller samtliga förskollärare i min studie bilden som en väsentlig del i att lära språk i sagoberättandet. De beskriver att bilden är något konkret för barnen att relatera till för att utveckla sitt ordförråd. Att ta del av de skrivna orden redan som liten tas upp av några respondenter som viktigt för barnens framtida läs- och skrivutveckling.

5.5 Förskollärarens arbetssätt att synliggöra språklärandet genom sagoberättandet

Samtliga förskollärare i denna studie beskriver dokumentation, återkoppling samt reflektion som betydande för att synliggöra nya steg i språkutvecklingen som sker via sagoberättandet samt bokläsning. Astrid berättar:

I vår verksamhet använde vi oss av planerade boksamtal för att synliggöra vad barnen befinner sig i sin språkutveckling. Pedagogerna ställer öppna frågor till barnen om sagan/barnbokens handling, vilka ord som sägs, hur orden uttrycks samt ordets innebörd. (Astrid)

Astrid arbetar med planerade boksamtal i sin verksamhet där barnen får återkoppla och reflektera över sagans handling genom pedagogernas frågor. Boksamtalen anpassas efter barnens ålder. Syftet är att utmana barnen lära sig nya ord samt koppla ihop sammanhang utifrån sagan och därmed synliggöra språklärandet. Sandra beskriver i likhet med Astrid betydelsen av reflektion för att synliggöra språklärandet och upptäcka nya steg i utvecklingen men belyser värdet av att pedagogerna tillsammans med barnen ska hitta nya strategier i ett processinriktat arbetssätt. Genom att ge tillbaka dokumentationen till barnen där barnen kan relatera till bild eller film där de deltagit i sagoberättandet och få möjlighet att återuppleva sagan på nytt. Sandra beskriver:

Genom dokumentationen kan barnen relatera till sina upplevelser som ger möjlighet att peka, återkoppla samt samtala om. Genom att se hur barnen tar sig an dokumentationen kan vi pedagoger uppmärksamma nya steg i lärande. (Sandra)

Sandra påpekar att pedagogisk dokumentation ger pedagogerna verktyg att fånga barnens läroprocesser i språklärandet. Det är en utgångspunkt för pedagogerna att utmana barnen i sin språkutveckling samt att se vad som väcker barnen intresse i sagoberättandet. Dokumentationen ge också barnen förutsättningar till samspel med kamrater där de kan erfara sagan tillsammans på nytt och därmed lära nya saker i ett kollegialt lärande. I Astrids verksamhet filmar de barnen i sagoberättandet med syftet att lyfta fram de barnen som behöver extra stöd i sin språkutveckling. Astrid berättar.

Vi har använt oss av film som dokumentationsmetod. Det är ett bara verktyg för de barn som behöver lite extra skuts i sin språkutveckling. Vi filmade barnen hur de tog del av berättelsen som vi sedan återkopplade tillsammans med barnen. Vi kan därmed se hur barnen tar till sig sagan på nya sätt. (Astrid)

Filmen var ett stöd för pedagogerna för att se vad samlärandet gav för betydelse med ett barn som var långt framåt i sin språkutveckling och hur barnet kunde locka sin kamrat som behövde extra stöd i sin språkutveckling att lära nytt och ta till sig barnboken/sagan på nya sätt. Utifrån filmen kunde sedan pedagogerna hitta nya strategier att arbeta med barnets språkförståelse.

Majoriteten av förskollärarna som deltagit i min studie arbetar på ett medvetet sätt med sagoberättande för att främja språkutvecklingen i förhållande till sitt uppdrag. De visar intresse och engagemang för barns lärande och utveckling och tillför en mångfald av strategier och

metoder för att tillföra sagoberättande på nya sätt med både sagor, bilder artefakter samt estetiska lärprocesser. Samtliga förskollärare benämner samspel och lek som betydande för språklärandet med sagan som bas som de förmedlar med olika uttrycksformer. Gemensamt för förskollärarna är att de på olika sätt använde pedagogisk dokumentation för att fånga processerna i barnens aktiviteter och därmed kunde synliggöra språklärandet. De belyste dokumentationen som ett hjälpmedel för pedagogerna att få syn på vad barnen befinner sig i sin språkutveckling samt vad som fångade barnens intressen i sagoberättandet och utifrån det utmana barnen vidare. Samtliga förskollärare belyser vikten av att sagor är ett sätt för barn att lära sig bemästra ett talspråk, få en förståelse för sin omvärld, utveckla läs och skrivförmågan och ge barn de verktyg de behöver för att bemästra det sociala livet.

Sammanfattningsvis betonar samtliga förskollärare språklärandet genom pedagogisk dokumentation som viktigt för att se var barnet befinner sig i sin språkutveckling samt vidareutveckla lärandet.

6 Diskussion

I detta kapitel presenteras min diskussion angående teoretiska ramverk, tidigare forskning samt resultat av intervjuguiden. Vidare i kapitlet följer en beskrivning av diskussionen kring den valda metoden, didaktiska konsekvenser samt förslag till vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien var att undersöka hur förskollärare som arbetar med barn ett-tre år beskriver och motiverar sitt arbetssätt med sagor för att utveckla barnens språk.

6.1.1 Förskollärarnas syn på sitt uppdrag genom att motivera och väcka barnens nyfikenhet samt läslust genom sagoberättandet

Förskolans styrdokument framhåller att förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Barnen ska i förskolans kontext ges utmaningar för utveckling och lärande och det står skrivet i uppdraget att förskollärare ska ge barnen förutsättningar att utveckla sitt språk genom en inspirerande miljö, högläsning, samtala om samt lyssna till berättelser vilket majoriteten i min intervjuguide arbetade aktivt med i förskolans verksamhet (Lpfö 2018, s.8). Min uppfattning utifrån mitt transpirerade material var att erfarenhet och längd i yrket hade angelägenhet vilken variation av berättande samt artefakter som introducerades för att fånga barnens intresse i sagoberättandet. Minoritet av de förskollärare som inte arbetade aktivt med sagoberättande varje dag hade arbetat i förskolans verksamhet knappt ett år. Det är därmed betydelsefullt vilket samtycker med (Björklund 2008, s.15) att blivande lärare utvecklar kunskap om läsande och skrivande samt hur små barn erövrar språket. Tidigare forskning belyser vikten av att sagoberättandet fört samman människor i en kulturell gemenskap vilket medfört att berättar-

traditionen blivit betydelsefull i förskolans verksamhet både genom muntligt berättande samt högläsning (Simonsson 2004, s.15).

6.1.2 Hur förskollärare använder sagoberättandet för att stimulera yngre barns språkutveckling?

Jag fokuserade i min undersökning att belysa vikten av språkutveckling hos de minsta barnen ett till tre år. Ett mindre barns uppfattningar är svårare för pedagogen att tolka vilket skulle kunna leda till att tillgänglighet i barnens eget användande av sagoböcker minskar och fokuserar på en mer vuxenstyrd aktivitet. Majoriteten av förskollärarna arbetade på ett medvetet sätt med ett föga syfte vad de ville ha ut av sagoberättandet. Det valda syftet skiftade mellan budskap utifrån sagans handling, en förståelse för sammanhang och struktur, skapa relationer med omgivning, kamrater samt karaktärer ifrån sagan samt utveckla ordförrådet. Flertalet av förskollärarna tog sagoberättandet ett steg längre genom att utmana barnen att återkoppla sagan via estetiska lärprocesser vilket är ett sätt att få uppleva en berättelse genom att barnet själv kan utföra en konkret handling genom att arbeta med händerna. Metoden förskollärarna valt stämmer överens med Björklund, Nilsen & Pramling's forskning som belyser barns eget konstruerande av berättelser genom skapande för att därmed ta tillvara på barns sätt att resonera genom berättande om sina teckningar. Majoriteten av förskollärarna disponerade en grundtanke om sagans betydelse för barns lärande vilket samtycker med Svensson (2009, s.3) som belyser vikten av litteracitet som en mångfald av inläring, tolkning, förståelse, utveckla sitt kritiska tänkande och kommunicera med andra.

Sandra beskrev språklärandet med att ord kan ha olika betydelse beroende på sammanhang vilket jag samtycker till då det har en stor betydelse hur pedagogen förmedlar sagan för att barnen ska få en förståelse för berättelsen. Jag framhåller att det fodras ett föränderligt förhållningsätt från pedagogen som är beredd att pröva olika strategier samt metoder i berättandet vilket flertalet av förskollärarna gjorde då de använde varierande uttrycksätt för att förmedla sagan för att skapa engagemang och fascination. Detta instämmer med (Björklund, Nilsen & Pramling 2016, s.3) syn som belyser vikten av att skapa en strukturerad planerad sagostund där barnen ges förutsättningar till samspel, sätta sig in i sammanhanget och därmed ges premisser att utveckla sin kreativa förmåga. Det är av samsyn med Vygotskijs perspektiv där han beskriver att språk utvecklas genom socialisering samt samband mellan tanke och kreativitet (Vygotskij 2018, s.10).

6.1.3 Förskollärarnas metoder samt strategier att väcka nyfikenhet för sagoberättandet

Flertalet förskollärare beskrev lyssnandets betydelse för barn att utveckla ett rikt talspråk förutsättningsvis att en delaktig pedagog satte ord på artefakter, bilder, symboler i sagoberättandet samt de erfarenheter barnen befogar över i sin omvärld. Mimmi belyser vikten av att när barn hör ett språk utvecklar de ett språk förutsättbart att pedagogen använder ett rikt språk. Jag samtycker till att det är av stor vikt att benämna ett klart tydligt språk så barnen lär sig rätt från början vilket underlättar lärandet. Greta beskriver att om barnen får lyssna till olika språk

blir det en klar och tydlig koppling för barnen att urskilja likheter samt olikheter. Jag samtycker till att det är betydelsefullt för barnen att få lyssna till flera språk men i min syn belyser jag vikten av att kunna uttala orden rätt vilket jag inte framhåller är korrekt om pedagogen själv inte kan språket. Jag anser därmed att det är av större vikt att pedagogen samverkar med vårdnadshavare med de barn som har fler modersmål. Pedagogen kan läsa boken på Svenska samt vårdnadshavaren som kan uttrycka orden rätt på sitt modersmål. (Dahlbeck & Westlund 2018, s. 94) framhåller betydelsen av leken, berättandet samt lyssnandet är en väsentlig del för framtida läs och skrivutveckling.

Både semantiken samt pragmatiken är av betydande aspekt för de minsta barnen att utveckla en förståelse för språkets uppbyggnad. (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s.41) betonar betydelsen av semantiken är grundläggande för de minsta barnen som beskriver ordets betydelse i förhållande till meningsskapande. När pedagogen förmedlar sagan och därmed byggt upp en sagostämning runt om skapar det förväntningar och spänning som därmed går in i pragmatiken som beskriver hur barnen uppfattar sagan i kommunikation med andra. Det handlar därmed om förmågan att förstå sammanhanget, att lyssna samt föreställa sig berättandet i sin fantasi (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s 40). Talets ljudegenskaper kallas prosodi vilket beskriver talets ljudegenskaper i förhållande till varandra vilket är av stor vikt för att utveckla en förståelse för ordens innebörd (Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius 2016, s 41). Astrid beskrev att det var en konst att förmedla sagoberättandet/bokläsningen med inlevelse för att fånga barnen vilket jag instämmer till då det krävs engagemang samt träning från pedagogen för att fånga barnen med berättandet och göra sagan upplevelserik och intressant. En medveten tanke hur sagoberättandet ska förmedlas där språkljuden/fonemen är av betydelse för att få ett meningsskapande sammanhang i berättandet.

6.1.4 Förskollärares användning av sagobilden samt artefakten i ett språkutvecklande syfte

Samtliga förskollärare betonade betydelsen av att sagoberättandet var en väsentlig del i förskolans verksamhet där en mångfald av strategier användes för att främja språket. Metoder som förskollärarna använde var läsning, fritt berättande genom artefakter, digitala verktyg samt flanellografsagor som ett sätt för barnen att utveckla språket vilket överensstämmer med Moss (2016, s.279) som belyser vikten av att förmedla sagoberättandet med varierande tekniker som ett hjälpmedel att skapa engagemang och därmed främja barns språk samt senare läsutveckling. Detta stämmer överens med (Björklund, Nilsen & Pramling 2016, s.3) forskning som beskrev vikten av symboler samt artefakter för att förstärka sagoberättandet för att ge barn förutsättningar att ha något konkret att relatera till och sätta ord på.

Flertalet av förskollärarna integrerade figurer, sagoböcker, samt bilder i avdelningens miljö vilket ger barnen inflytande och delaktighet att använda sagoböckerna samt att åskådliggöra karaktärer samt symboler utifrån sagan. Att ha något konkret att relatera till ger en djupare förståelse för att utveckla rätt ord till rätt symbol. Det ger sagan ytterligare en dimension då samspel, berättande samt lek kan skapas utav barnens erfarenheter samt upplevelser vilket

överensstämmer med Vygotskijs sociokulturella teori där en härvarande vuxen kan berika barns erfarenhetsvärld och vidga fantasin genom att få pröva och uppleva (Vygotskij 2016, s.13). Flertalet förskollärare benämnde vikten av sagoberättandet tillsammans med andra uttrycksmedel som konkreta föremål, bilder samt det fria berättandet vilket användes aktivt i flertalet av verksamheterna. Björklund (2008, s.289) framhåller bildens betydelse för barnböcker/sagor då barn börjar förstå begrepp samt igenkännbara symboler via bilderna vilket flertalet av förskollärarna ansåg vara av stor betydelse. Alla förskollärarna var eniga om att bilden var ett eget symbolspråk som var ytterst viktig för att förstå sambandet mellan ord samt bild. Det var något som barnen hade med sig i sin erfarenhetsvärld samt var av igenkännbar karaktär. Simonsson (2004, s.60) beskriver bilden samt artefakten som ett komplement till texten som får en mening när mottagaren kopplar samman berättandet med sin visuella erfarenhetsvärld. Det stämmer med Sandras uppfattning. Hon valde medvetet sagor/barnböcker som var igenkännbara för barnen och de kunde relatera till utifrån sina upplevelser. Mimmi betonade vikten av att barnen ska få mötas av bokstäver redan som ett-åring som ett komplement till bilden. Genom att barnen få se på skriften på pappret skapar de en förståelse och blir uppmärksamma på att det kan bli något vilket samtycker med Bruce (2016, s.107) som beskriver att det streck som barnet får ner på pappret som ser ut som kladd ur en vuxens människas perspektiv är en genomtänkt process i barnets tankevärld. Jag samtycker till att små barn ska få tillgång till skrift, bilder, bokstäver för trots att det inte utvecklats ett verbalt språk finns en tankeprocess som pedagogen genom ett lyhört, föränderligt, medforskande arbetssätt kan försöka tolka. Flertalet förskollärare beskrev olika metoder att berätta en saga både genom flanellografsaga med bilden i fokus samt artefakter i form av figurer vilket medför att barnen får något konkret att relatera berättandet till. Artefaktens betydelse att fånga barnens uppmärksamhet sker på ett lekfullt sätt där förskollärarna kan anpassa berättandet utefter intresse och behov Vygotskij (2018, s.12) beskrev barns språklärande som en process där första fasen utgår ifrån att barnet får en djupare förståelse för sambandet mellan objekt och ord vilket flertalet förskollärare arbetar med då det ger barnen förutsättningar att möta artefakter, bilder samt skriften redan som liten.

Flertalet av förskollärarna arbetade aktivt med miljön kring sagan vilket skapar förutsättningar för barnen att mötas. När barnen möts av artefakter samt bilder utifrån sagans värld bidrar det till att barnen får förutsättningar att känna igen karaktärer samt bilder och så småningom sätta verbala konkreta ord på dem. Att skapa relationer med både ting, omgivning samt kamrater inspirerar barnen till samspel och fantasi vilket leder till lärande. Vygotskij beskriver fantasin samt föreställningsförmåga som grundläggande för att utveckla ett abstrakt, symboliskt tänkande (Skolverket 2018, s. 6). Vygotskij belyser i sin sociokulturella teori vikten av en stötande vuxen som kan ge barnet förutsättningar att pröva samt skapa erfarenheter och därmed lära sig bemästra saker på egen hand. Det ger barnet möjligheter och få utlopp för kreativa processer samt förmågan att lösa problem samt tänka nytt (Vygotskij 2016, s.13). Förskolan ska lägga stor vikt på att barnen ska få förutsättningar att utveckla sitt språk i en stimulerande miljö där de får möjligheter att lyssna till ett språk genom högläsning, samtala om litteratur och andra texter (Lpfö 2018, s.8).

Min uppfattning är att när förskollärarna använder sagoboken och med olika uttrycksätt med artefakter, bilder samt det finns tillgängligt i barnen miljö så skapas det förutsättningar för samspel, kreativitet samt lek. Barnen ges inflytande i sin vardag där de kan peka, hämta samt uttrycka sitt intresse för t ex specifika sagor/barnböcker. I Vygotskijs sociokulturella teori används begreppet mediering som beskriver människans sätt att hantera världen med hjälp av medierade redskap och stödjer människan till produktivitet i sin egen kunskap med samspel i fokus (Säljö 2014, s.83). Barnböcker, sagor, artefakter samt skapande som flertalet av pedagogerna belyser att det arbetar med utifrån sagorna/barnböckerna förmedlar ett verktyg till utveckling och lärande genom konkreta handlingar. Detta är ett sätt för pedagogerna att ge barn förutsättningar för att förstå berättandets struktur samt uppmuntra till samspel samt kreativa processer. Några av pedagogerna arbetade med specifika sagoböcker. En av förskollärarna benämnde sammanhang som en röd tråd som intrigerade barnens vardag där meningsfullhet skedde i praktiken genom sagoboken, en plats i närmiljön, kreativa föremål samt ge barnen förståelse för de kopplingar som sker genom konkreta upplevelser via platsen samt sagoboken. Genom att ge barnen möjligheter till bildskapande för att återuppleva sina erfarenheter sker små kopplingar då ett litet barn avbildade ett föremål med en rund ring och benämnde ordet blåbär som fanns på platsen. Vygotskij (2018, s 8) beskriver att när en människa upplever någonting skapas en diskurs av tankebilder som sedan ger olika uttryck och gestaltningar. Vygotskij beskrev ett sätt att förmedla språket är genom estetik och konst där barnet kan rita sina upplevelser för att kommunicera går under benämning talande tecken (Skolverket 2018, s.1). Ord, konkret handling samt en förståelse skapades för barnet som gjorde egna konkreta kopplingar av erfarenheter barnet erövat. Förskolläraren gav därmed barnet verktyg att arbeta med som sagoboken, upplevelse av platsen samt redskap som penna och papper för att avbilda sina upplevelser genom medierade redskap. Några av förskollärarna arbetade med sagan utifrån ett projektarbete då sagan/barnboken involverade barnens vardag vilket (Lindö 2011, s.89) beskrev som betydelsefullt för barnens språklärande då de skapar lekfulla meningsfulla sammanhang som ger barn förutsättningar för återkoppling för att bli medvetna om sitt eget lärande. Flertalet förskollärare arbetade i sina verksamheter att återskapa berättandet genom estetik samt skapande verksamhet. Det är ett sätt att få fatt i sina upplevelser i olika beståndsdelar och i tanken sätta ord på erfarenheter genom någon form av symbol.

6.1.5 Förskollärarnas arbetssätt att synliggöra lärandet som sker genom sagoberättandet.

De flesta förskollärare belyser vikten av återkoppling, reflektion genom pedagogisk dokumentation för att få fatt samt synliggöra barns lärande av språk. Några arbetade med att filma sagoberättandet medan resterande förskollärare använde kamera samt projektorn för att ge barnen möjligheter att reflektera över sina upplevelser samt vara med om samma sak flera gånger för att få till sig berättelsen i fler dimensioner vilket med stämmer med min syn där jag anser det betydelsefullt att ge tillbaka dokumentationen till barnen. Det är ett sätt för barnen att samverka kring aktiviteten som kan skapa nya sätt att upptäcka samt lära. Astrid beskriver att hon har boksamtal som aktivitet med barnen där förutsättningar ges att stanna upp i sago-

berättandet men också ställa genomtänkta frågor till barnen utifrån sagan där pedagogerna kan få fatt i vilka ord som uttrycks, ordens innebörd samt i vilka sammanhang orden sägs för att fånga upp språklärandet. Bruce, Ivarsson, Svensson & Sventelius (2016, s.40-41) betonar vikten av återkoppling samt reflektion där barnboken/sagan återberättas igen är ett sätt att erövra språk då barnboken/sagan upplevs på nytt och nya erfarenheter att bearbeta skapas. När pedagogerna ger barnen möjlighet att återkoppla samt reflektera skapar det samlärande i en gemensam kontext då barnen ges möjlighet att genom sin kognitiva förmåga reflektera över upplevelse samt händelser. Det ger också pedagogerna möjlighet att synliggöra vad barnen befinner sig i sin språkliga utveckling och därmed utveckla arbetet vidare genom att ge barnen nya utmaningar till språklärande och utveckling.

6.2 Metoddiskussion

Metodvalet bestod av semistrukturerade intervjuer utifrån en kvalitativ forskning. Intervjupersonerna är från tre olika förskolor och arbetar med barn mellan ett till tre års ålder. De intervjupersoner jag valt är förskollärare jag har en koppling till vilket kan ha påverkat svaren på intervjuerna då intervjutillfällena har varit av avslappnad karaktär trots tidsbrist. Förskollärarna var engagerade av att berätta om sina respektive verksamheter trots att jag använde mig av röstmemon och spelade in intervjuerna. Mitt inspelningsmaterial gav mig möjligheter att återkoppla och försöka tolka in respondenternas intervjusvar. Om jag använt mig av anteckningar som metod under intervjuerna hade jag inte haft möjlighet på samma sätt att bearbeta samt reflektera över respondenternas svar. I min undersökning utgår jag från en humanistisk tolkningsmetod som härstammar ifrån hermeneutiken vilket går ut på att förstå och inte bara begripa (Thurén 2016, s.95). Hermeneutiken går ut på att tolka respondenternas intervjusvar emotionellt samt skapa en djupare förståelse för respondenternas arbetssätt med barnboken/sagan i förskolans verksamhet Thurén (2016, s.97) framhåller vikten av att sätta in det jag som intervjuperson tolkar i rätt sammanhang då hermeneutiken kan upplevas som en vag metod för giltighet i en undersökning. De intervjuer jag genomförde bestod av överensstämmande öppna frågor till förskollärarna vilket skapade ett berättande för var av en av respondenterna vilket fördjupade min upplevelse. I min undersökning ville jag komma djupare in på olika arbetssätt då jag väljer att själv reflektera över respondenternas svar samt arbetssätt. Trovärdigheten i en undersökning sammankopplas med teoridelen och det undersökta fenomenet då tillförlitligheten i undersökningen har sin grund i hur jag som intervjuperson tolkar samt betraktar det undersökta fenomenet ur respondenternas aspekt (Lantz 2013, s.138). Jag anser att det är ett bra verktyg att använda mig av öppna kvalitativa intervjuer men om jag hade haft den tiden jag förväntat mig från början så hade jag kompletterat intervjuerna med observation. På det sättet hade jag fått djupare förståelse i praktiken hur förskollärarna förmedlade sagan samt hur de fångade upp språket på de minsta barnen.

6.3 Didaktiska konsekvenser

Studiens syfte var att undersöka hur förskollärare som arbetar med barn i åldern ett till tre år beskriver och motiverar sitt arbetssätt med sagor för att utveckla barnens språk. Förskollärarna jag intervjuat använde olika strategier samt metoder för att barnen i deras verksamheter skulle ges möjlighet att möta barnboken/sagan på olika sätt genom böcker, digitala verktyg, flanellografsagor, figurer samt uppbyggnad av sagomiljöer. Att barn ska få möjlighet att mötas av litteratur samt barnböcker/sagor ingår i förskolan uppdrag och bör vara en naturlig resurs i barnens vardag på förskolan. Pedagogens förhållningsätt kring barnböcker/sagor är av en betydande aspekt för att barn ska utveckla sitt talspråk. Flertalet förskollärarna utifrån min intervjuguide arbetade flertalet aktivt med läsning samt berättande på ett medvetet sätt men då jag själv arbetar i förskolans verksamhet betraktar jag att det kan se mycket varierande och olika ut hur mycket tid pedagogerna lägger på läsning framförallt för de minsta barnen som inte utvecklat ett verbalt talspråk. Jag belyser själv vikten av att ett-åringar ska få möta litteraturen samt få möjlighet att bläddra i böckerna. Med en närvarande stöttande pedagog måste barnen ges möjlighet att lära sig hur man ska hantera böckerna redan från början. Jag har ibland fått upplevelsen att tillgängligheten inte är lika stor att själva kunna ta en bok på en ett-årsavdelning som på en fem-årsavdelning då små barn hanterar sagoböckerna hårdare genom att upptäcka med sina sinnen och hela kroppen. För att lära sig materialvård bör tillgängligheten av sagoböcker ske från ett år då det betraktas som en förbrukningsvara och är till för att användas. Läsningen/berättandet kan ske i planerade stunder men inte som en avlastning för lugn och ro utan på ett medveten lustfyllt sätt som väcker barns nyfikenhet för böcker/sagor och läsning samt ett medvetet syfte.

6.4 Förslag till vidare forskning

Den forskning jag tagit del av beskriver mestadels lite äldre förskolebarn som tre år och uppåt. Förslag till vidare forskning skulle vara att se till utveckling och lärande hos de allra minsta barnen på förskolan hur de lär språk via sagan/barnboken. Den nya läroplanen för förskolan beskriver begreppet undervisning som begrepp vilket syftar till att det pedagogiska innehållet i undervisningen och ett målinriktat arbetssätt ska främja barns språklärande som ett av de mål som är uppsatta (Lpfö 2018, s.7). Med det nya begreppet framställs en bredare samhällssyn om vikten att stödja lärandet från tidig ålder med medvetna pedagoger som ger förutsättningar till ett livslångt lärande.

7 Referenser

- Björklund Elisabeth (2008). *Att erövra litteracitet. Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan: Diss:* Göteborgs Universitet: Acta Universitatis Gothoburgensis
- Björklund Camilla, Nilsen Malin, Pramling Samuelsson, Ingrid (2016/2017). *Berättelser som redskap för att föra och följa resonemang: Diss:* Nordisk Barnehageforskning
- Bruce Barbro, Ivarsson Ulrika, Svensson Anna-Karin & Sventelius Eva (2016). *Språklig sårbarhet i förskola och skola, Barnet språket och pedagogiken AB:* Lund: Studentlitteratur
- Bryman Allan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder:* Stockholm: Liber AB
- Dahlbeck Per & Westlund Kristina (2018). *Att skapa språk och mening; Litteracitetsarbetet i förskola och förskoleklass:* Lund: Studentlitteratur
- Dimenäs Jörgen, Davidsson Birgitta (red) (2016). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket- vetenskapligt förhållningsätt och vetenskaplig metodik. 1.uppl* Stockholm: Liber
- Hwang Philip & Nilsson Björn (2011). *Utvecklingspsykologi:* Stockholm Natur & Kultur,
- Lantz Annika (2015). *Intervjumetodik:* Lund: Studentlitteratur
- Lindö Rigmor (1994). *Sagoskolan:* Karlshamn
- Lindö Rigmor (2005). *Den meningsfulla språkväven:* Lund: Studentlitteratur.
- Läroplan för förskolan Lpfö 18.* [Ny rev. utg.] (2018). Stockholm: Skolverket
- Löfdahl, Annika, Hjalmarsson, Maria & Franzén, Karin (2014). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori.* Stockholm: Liber
- Jensen Mikael (2013). *Lektorier:* Lund: Studentlitteratur.
- Moss Marie Katie (2016). *The connections between family characteristics, Parent-Child Engagement, Interactive reading Behaviors and Preschoolers Emergent Literacy: Diss* Alfred, New York: Alfred university
- Rhedin Ulla (2001). *Bilderboken på väg mot en teori:* Stockholm
- Riddarsporre Bim & Bruce Barbro (2014). *Berättande i förskolan:* Stockholm: Natur & Kultur.
- Skolverket/lärportalen* (2018). Stockholm
- Simonsson Maria (2004). *Bilderboken i förskolan- en utgångspunkt för samspel: Diss.* Linköpings universitet

Svensson Ann-Katrin (2009). *Högläsning i förskola och förskoleklass-hur vanligt är det?*

Säljö Roger (2014). *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv*: Lund: Studentlitteratur

Säljö Roger (2014). *Lärande skola bildning*: Natur & Kultur: Stockholm

Thurén, Thorsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber

Vygotskij Lev Semjonovitj (1930/2016). *Fantasi genom lek och språk*: Uddevalla: Dadidos AB

Vygotskij Lev Semjonovitj (1934/2018). *Tänkande och språk*: Uddevalla: Dadidos AB

Wedin Åsa (2011). *Språkande i förskolans tidiga år*: Lund: Studentlitteratur.

Öhman Margareta (2003). *Empati genom lek och språk*: Stockholm: Liber AB

Bilaga 1.

Sagan som ett pedagogiskt verktyg för att utveckla barns språk

Intervjufrågor

Bakgrundsfrågor

1. Vilken utbildning har du?
2. Hur länge har du arbetat som förskollärare?

Har du fått någon kompetens utveckling om barns språk?

Arbetsätt och pedagogiskt syfte

1. Hur ofta under en arbetsvecka använder ni barnbok/saga i verksamheten?
2. Brukar ni ha en planerad sagostund och hur ser den ut?
3. Ge konkreta exempel på hur ni följer upp och arbetar vidare med sagan efter sagoberättandet?
4. Vilket pedagogiskt syfte har ni i val av saga för barn 1-3 år?
5. Hur arbetar ni för att stimulera barns intresse för sagor och berättande?
6. Använder ni olika uttrycksätt för att berätta en saga för barn 1-3 år och i vilka situationer väljer ni saga som metod i det pedagogiska arbetet?

Sagan som hjälpmedel för att utveckla barns språk

1. Vilka möjligheter/svårigheter ser ni med att arbeta med sagan för de minsta barnen 1-3 år?
2. Skapar ni miljöer kring sagan som t ex lekvärldar, lekberättelser för att främja barns språkutveckling?
3. På vilket sätt anser ni sagan kan vara ett hjälpmedel för att utveckla barns språk och hur kan ni synliggöra lärandet?

Bildens betydelse

4. Anser ni att bilden har någon betydelse av lärande av språk genom sagoberättandet?
5. Arbetar ni med bilden som rekvisita när ni berättar sagor och kan ni ge några exempel på hur?

Bilaga 2

HÖGSKOLAN I BORÅS

Akademi/enhet

201x-xx-xx

Namn, titel

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig

Som en del av kursen 11FB75, Examensarbete; Att utforska pedagogiskt arbete för förskollärare vid Högskolan i Borås utför vi //jag/vi// en studie med syftet [ange syftet med studien]

Jag//Vi// som utför studien skulle vilja att du lämnar vissa uppgifter om dig själv, närmare bestämt [ange personuppgifter, t.ex. namn och svar på intervjufrågor bland annat gällande din utbildning.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a). i dataskyddsförordningen (samtycke).

Uppgifterna kommer att användas av //mig//oss samt vara tillgängliga för lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan. Uppgifterna kan dock vara att betrakta som allmänna handlingar som kan komma att lämnas ut i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen.

Uppgifterna kommer att lagras inom EU/EES eller tredje land som EU-kommissionen beslutat har en skyddsnivå som är adekvat, dvs. tillräckligt hög enligt dataskyddsförordningen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte längre är nödvändiga.

//Resultatet av studien kommer att sammanställas i avidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig.//

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrade att omedelbart ta bort uppgifterna.

Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt ovan

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

Fylls i av ansvarig lärare eller handledare

Studentens namn

Kurs och kurstillfälle

Bilaga 3

Informationsbrev

Hej

Jag är en blivande förskollärare som studerar sista terminen på Borås högskola. Under mitt examensarbete vill jag undersöka hur förskollärare som arbetar med barn ett-tre år beskriver och motiverar sitt arbetssätt med sagor för att utveckla barnens språk. Jag hoppas ni vill delta i min undersökning som består av semistrukturerade intervjuer. Ditt deltagande är frivilligt och du kan när som helt avbryta din medverkan. Jag kommer i min studie att ta hänsyn till de forskningsetiska principerna där grundläggande principer rör att frivilligt delta i studien samt att ditt deltagande betyder att du som person är anonym. Jag följer regler om att du som person ska ha konfidentialitet så dina personuppgifter inte nås av obehöriga samt att uppgifter som samlas in vid intervjuerna kommer endast användas för forskningsändamålet.

Om du har några frågor hör av dig till mig eller min handledare.

Tack på förhand

Med vänliga hälsningar

Jeanette Ahlstedt

Jeanette Ahlstedt

Tel: xxx-xxxxxxx

Mail: xxxxxxxx@student.hb.se

Handledare:

Kristina Bartley

Mail: xxxxxxxx@student.hb.se

Mail: kristina.bartley@hb.se

HÖGSKOLAN I BORÅS